

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ТАШКЕНТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ НІЗАМІ
ТАШКЕНТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ СХОДОЗНАВСТВА
БУХАРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЖІНОЧИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АКАДЕМІЯ СУЧАСНИХ ОСВІТЯН»

***«ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ОСВІТЯН»***

Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції
19.06.2021-20.07.2021

Україна-Узбекистан-Казахстан

Київ-2021

Затверджено ГО «Академія сучасних освітян»
(протокол №1 від 18.06.2021)

Рецензенти:

Чудакова Віра Петрівна, доктор PhD психології, старший науковий співробітник Інститут педагогіки НАПН України; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Вихрестенко Жанна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, директор Громадської організації «Академія сучасних освітян», сертифікований тренер-коуч, арт-тренер, експерт із питань вивчення практичного досвіду вчителів початкових класів під час їх сертифікації

Олійник Наталія Миколаївна, член організаційного комітету Громадської організації «Академія сучасних освітян», практичний психолог, тренер Громадської організації «Академія сучасних освітян»

«Ефективність застосування інноваційних технологій для формування творчого потенціалу освітян»: зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції 19-20 червня 2021 р. – Київ: ГО «Академія сучасних освітян», 2021. – 83 с.

У збірнику представлені тези та наукові статті учасників конференції: педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної освіти, магістрантів, учителів.

Матеріали можуть бути корисними для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів післядипломної освіти, закладів загальної середньої освіти, оскільки містять актуальну інформацію з питань розвитку професійної компетентності педагогічних працівників.

Відповідальність за правильність фактів, посилань, наведених у матеріалах, несуть автори.

© Громадська організація
«Академія сучасних освітян», 2021

Зміст

<i>Садыкова Камилия</i>	Использование информационных технологий на уроках биологии с целью повышения качества усвоения нового материала	7
<i>Батырова Дилафруз Базаровна</i>	Эффективность применения инновационных технологий для формирования творческого потенциала педагогов	12
<i>Абдуллаева Шоира Хамидовна</i>	Профессиональное выгорание в деятельности педагогов	19
<i>Джабборов Хазрат</i>	Социально-психологические механизмы национального воспитания	28
<i>Выхрестенко Жанна Владимировна</i>	Принципы партнерского взаимодействия во время групповой учебной деятельности учителей начальных классов средствами технологии партнерства	37
<i>Гурняк Оксана, Кравчук Марія, Романенко Олександр, Погоріла Ірина, Алексієнко Вадим</i>	Шляхи формування біологічної компетенції В майбутнього лікаря	49
<i>Альона Кордонська</i>	Ефективні форми та методи підготовки до зно з української літератури в умовах електронного освітнього середовища	55

<i>Чижевська Людмила</i>	Розвиток творчого потенціалу вчителя англійської мови	60
<i>Ozminska Iryna</i>	Challenges of implementing innovations into an online language learning classroom	68
<i>Топчій Олена</i>	Впровадження методу проєктів на уроках математики	74
<i>Тарасюк Олена, Костюк Алевтина, Костюк Ірина,</i>	Ефективність використання дистанційної освіти у медичному виші серед іноземців	80

Питання застосування інноваційних технологій для формування творчого потенціалу освітян є надзвичайно актуальним у наш час. Адже саме зараз наша країна потребує людей, які можуть приймати сміливі та нешаблонні рішення, які вміють мислити творчо. Завдання вищої школи і післядипломної педагогічної освіти полягає у тому, щоб зробити особистість педагога більш успішною з точки зору її діяльності, навчити набувати індивідуальну компетентність у процесі фахової діяльності, бути креативним. У компонентній формулі сучасної школи провідне місце відводиться педагогам нової формації, які перебувають в авангарді суспільних та освітніх перетворень, успішних, умотивованих, компетентних, які є агентами сучасних змін. Такі педагоги виконують в освітньому процесі ролі наставника, фасилітатора, консультанта, менеджера, мають академічну свободу, володіють навичками випереджувального проектного менеджменту (планування й організації навчання, розроблення навчально-методичного забезпечення, оцінювання та ін.), самостійно й творчо здобувають інформацію, організовують дитиноцентрований процес. Отже, закладають надійне підґрунтя для навчання впродовж життя з метою особистісної реалізації. Нова місія педагога розглядається в контексті європейського професіоналізму із збереженням кращих ментальних українських характеристик, європейського виміру педагогічних якостей. Переосмислення соціальної та професійної місії педагога актуалізує необхідність підготовки фахівців, адаптованих до сучасних соціокультурних умов, здатних творчо працювати, приймаючи нестандартні рішення в ситуаціях ринкової конкуренції, уникаючи стереотипізації і шаблонів, засвоювати нові професійні ролі і функції, забезпечувати випереджувальність розвитку країни, реалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському і світовому ринку освітніх послуг тощо. В умовах модернізації української освіти одним із напрямків оптимізації навчального процесу є його спрямування на демократизацію взаємовідносин викладача та учня, що відображається в нових підходах до навчання: створенні сприятливої атмосфери співробітництва, зниженні монологічного викладу матеріалу та дублювання інформації, яка може бути отримана з доступних

джерел і переходу до діалогізованого спілкування з учнями в ході навчального процесу, інтенсифікації впровадження в навчальний процес активних методів навчання, які дають можливості для розкриття творчої особистості, розвитку ініціативи, активізації пізнавально-навчальної діяльності учня. «Педагогіка партнерства» є один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу. Нове сьогодення нашої країни, поступове перетворення її на демократичну, орієнтовану на кожну особистість державу, зумовили масштабні зміни у системі освіти, формулюванні її мети, завдань та методів діяльності. Сьогодні народжується нова школа, у якій учень зможе повноцінно жити, проектувати своє майбутнє, свій життєвий шлях, проявляючи власні здібності та можливості, маючи бажання до самовдосконалення, самоосвіти та самовиховання. Зміни у філософії освіти здійснюються на основі закону про освіту, яким передбачено сформувати особистість, яка бажає і вміє вчитися самостійно; яка сприймає інформацію і вміє з нею працювати, осмислювати, сортувати, творити.

Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Ефективність застосування інноваційних технологій для формування творчого потенціалу освітян» адресований широкому загалу освітян, а саме: керівникам, педагогічним та науково-педагогічним працівникам закладів післядипломної освіти, педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти.

Оргкомітет

Садькова Камилия

кандидат биологических наук, доцент,

доцент кафедры педагогики и психологии
Ташкентского государственного университета востоковедения
г. Ташкент, Республика Узбекистан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ С ЦЕЛЬЮ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА УСВОЕНИЯ НОВОГО МАТЕРИАЛА

Аннотация. В данной статье описан метод использования информационных технологий при проведении урока биологии по школьному предмету биологии, а также предложены возможные варианты использования данных технологий с целью повышения качества усвоения нового материала.

Ключевые слова: Метод, технология, мультимедийная система, эффективность, качество, усвоение.

Annotation. This article describes the method of using information technologies when conducting a biology lesson in the school subject of biology, and also suggests possible options for using these technologies in order to improve the quality of assimilation of new material.

Key words: Method, technology, multimedia system, efficiency, quality, assimilation.

Использование информационных технологий на уроках биологии преследуют выполнение нижеследующих дидактических целей:

- Внедрение информационных технологий позволяет решать выполнение общеобразовательных учебных, воспитательных и развивающихся понятий и сбор нужного учебного, отбора нужного материала, использование в учебном процессе.

- При использовании в учебном процессе информационных технологий принимается во внимание степень подготовленности, возможности усвоения индивидуально каждого ученика. Также у преподавателя биологии появляется возможность повторного использования данного материала для повышения

качества подготовленности ученика.

- Использование в учебном процессе информационных технологий позволяет в корне изменить структуру уроков, ученика являются активным участником учебного процесса.

- Подготавливается база для формирования основ логического, творческого, самостоятельного, системного мышления.

- Появляется возможность виртуальной демонстрации ряда экспериментов, которые невозможно выполнить в классе из-за плохой материальной базы, вредного воздействия экспериментов на организм школьников, возможность изучения ряда технологических процессов на производстве. [3]

Мультимедиа – множественность содержательных каналов информации (информационных сред). Условия, созданные в классе с помощью компьютера и мультимедийной программы, позволяют учащемуся в ходе работы с автоматической системой моделировать виртуальную (то есть существующую только в процессе взаимодействия) среду обучения. Для этого используют компьютеры, оснащенные средствами мультимедиа. Среди таких методов обучения можно выделить мультимедийную лекцию и мультимедийную практическую работу, позволяющую осуществить лабораторную работу по биологии и даже виртуальную экскурсию в природу. Путь передачи информации при этом называется информационным каналом, который фактически становится источником знания. Для получения мультимедийной информации необходимы три канала: зрительный, слуховой и тактильный. Мультимедийную лекцию можно провести при работе каждого учащегося за отдельным компьютером или групп по два человека за компьютером. Это необходимо для полноценного погружения в виртуальную информационную среду и выполнения всех заданий. Дикторский текст может быть записан заранее, а может произноситься учителем. Мультимедийная программа демонстрирует последовательно кадры, которые раскрывают содержание лекции, дают задания учащимся, оценивают их действия. Показ каждого кадра длится 1–2 мин, видеоролика – 5 мин. На первом кадре размещают тему, задачи, план лекции, задания для работы в тетради. Учитель объясняет задания, следит

за их выполнением. На втором кадре размещается учебная информация: определение понятия, фактическая информация. В это время начинается видеоролик с дикторским текстом, демонстрирующий материал по теме лекции. После видеоролика следует новый кадр, учитель поясняет его содержание. Так, по ходу демонстрации кадров, учитель раскрывает содержание лекции. С последним кадром учитель закрепляет и обобщает пройденный материал. Затем на экране появляется кадр с основными понятиями урока-лекции и заданием на дом. После этого учащимся отводится 10 мин на работу с кадрами в ручном (не автоматическом) режиме: каждый ученик просматривает кадры, выполняет задания, выбирает самый сложный для себя кадр (их обычно бывает 1–3 на лекцию), а учитель дает объяснение. В оставшееся время учащиеся обсуждают решения задач. [2]

«Плюсы» данного метода: 1) обучение индивидуализируется с учетом личностных особенностей школьников; 2) средства мультимедиа делают обучение более наглядным; 3) не тратится лишнее время на работу с доской, на диктовку терминов; 4) учитель может индивидуально помочь во время самостоятельной работы.

«Минусы» данного метода: 1) нужно много компьютеров – не менее одного на двух учеников, или же видеопроектор (дорогостоящее оборудование); 2) на подготовку такого урока без медиатеки учитель тратит времени во много раз больше, чем при подготовке обычного урока. [7]

Мультимедийная практическая работа организуется по двое за компьютером или же индивидуально. Например, в теме «Факторы среды» курса общей биологии учащиеся получают задание: «Выяснить оптимальную освещенность, требуемую для растений различных экологических групп». Мультимедийная программа позволяет смоделировать природные условия различной освещенности на территории экспериментального поля (увеличение от 0 до 10000 люкс от края поля к центру), засаженного растением, и наблюдать изменения с помощью «машины времени», которая позволяет установить масштаб времени: $1с=1ч$, $1с=1сут$ или $1с=1мес$. Все остальные условия на экспериментальном поле соответствуют природным. Ученики помещают

растение в различные условия освещенности (на экране), и вскоре будут выданы сведения о продуктивности фотосинтеза в тех или иных условиях, об активности дыхания, испарения, по которым определяют оптимальность данного фактора для жизнедеятельности растения. Данная работа проводится с представителями разных экологических групп. Затем под руководством учителя подводятся итоги. [5] Далее – новое задание: «Выяснить, какие изменения происходят с хвойными и широколиственными деревьями при изменении продолжительности светового дня». Модель позволяет поместить выбранные растения на экспериментальном поле и смоделировать природные условия соответственно изменению длины светового дня (от 5 до 22 ч). Учащиеся наблюдают изменения физиологических процессов в растительных организмах: сокодвижение, развитие почек, появление вегетативных и генеративных органов. После работы с предложенными моделями (при наличии времени) учащиеся самостоятельно могут поставить эксперимент, но функционированию экологической системы. В смоделированной экосистеме (лес, озеро, пруд) возможно планомерное изменение одного или нескольких экологических факторов в целях выяснения закономерностей косвенного, комплексного или прямого воздействия факторов окружающей среды на живые системы. С помощью моделирующей программы можно в экспериментальные условия помещать и отдельные виды животных. [6]

Очень интересна мультимедийная экскурсия на тему «Лес – богатство человечества». Следующий после обозначения темы кадр показывает правила поведения в природе. Далее кадры знакомят с лесом, его отдельными частями, ярусами, населением. Показ сопровождается голосами птиц, шумом крон деревьев. Меняя кадры, учащиеся передвигаются от объекта к объекту. Такое знакомство с лесом можно назвать виртуальной экскурсией, так как созданная мультимедийным путем виртуальная природная среда создает эффект присутствия. От демонстрации видеофильма такая экскурсия отличается интерактивностью, то есть возможностью самого ученика самостоятельно действовать в созданной модели природы. [3] Информационные технологии рекомендуются использовать в следующих случаях: I. Демонстрация наглядных

пособий, мультимедийных приставок - наглядность; II. Внедрение модульных программ позволяет организовать процесс обучения - обучающая; III. Самостоятельная работа над сбором и обработкой дополнительного материала, - развивающая; IV. Проверка и оценивание знаний учеников с использованием контрольных программ, тестовых заданий - контроль; V. Решение задачи повышения интереса и углубления полученных знаний по предмету с помощью дидактических игр, решения сканвордов [3]. Подводя итог вышесказанному, использование информационных технологий, наряду с педагогическими, позволяют усилить интерес к предмету биологии и повысить качество преподавания и, как результат, формирование более углубленных знаний по данному предмету.

Литература

1. Сафонов, М. А. Практический курс методики обучения биологии: учеб.-метод. пособие для студ. вузов биол. специальностей - М. : Дом педагогики, 2016. - 153 с.
2. Пономарева, И.Н. Общая методика обучения биологии: Учебное пособие для студентов педагогических вузов – М.: Издательский центр «Академия», 2017. – 272 с.
3. Конюшко, В.С. Методика обучения биологии: Учебное пособие, – Лен.: Книжный Дом, 2005. – 256 с.
4. Чередниченко, И.Б. Рабочие программы по биологии (по программам Н.И. Сониной, В.П. Захарова; В.В. Пасечника; И.Н. Пономаревой). Требования к современному уроку. Методическое пособие 2007. – 272 с.
5. Яковлев, Н.М. Методика и техника урока в школе, 2005. – 311 с.
6. Верзилин, Н.М. Общая методика преподавания биологии: Учебник для студентов педагогических институтов по биологической специальности. – М.: Просвещение, 1996. – 384 с.
7. Кукушин, В.С. Теория и методика обучения, Феникс, 2005. – 474 с.
8. Биология : реферативный журнал: свод.том: в 12 ч. - М. : ВИНиТИ 10 Электронная книга.

Батырова Дилафруз Базаровна

преподаватель кафедры «Педагогика и психология».
Ташкентский Государственный Университет Востоковедения
Ташкент, Республика Узбекистан

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПЕДАГОГОВ

Аннотация: В статье приводятся сведения об инновациях, частных инновациях, диагностике, моделировании, формировании знаний, навыков и умений учителя в инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновация, частные инновации, диагностика, моделирование, инновационная деятельность учителя, аксиология, акмиология, творчество, рефлексия.

Abstract: This article provides feedback on innovation, private innovation, diagnostics, modeling, the formation of knowledge, skills and abilities of the teacher in innovative activities.

Keywords: Innovation, private innovation, diagnostics, modeling, innovative activity of the teacher, axiology, acmiology, creativity, reflection

Сегодня опыт развитых стран показывает, что социально-экономическое развитие любой современной страны зависит от того, насколько быстро и широко внедряются инновации во все отрасли экономики. Основным фактором, определяющим успех этого сложного процесса, является творческий и интеллектуальный потенциал профессионалов, работающих в соответствующей отрасли и сфере [1, с. 39].

Освоение продуктов творческой деятельности, достижение их эффективного использования, безусловно, требует от человека определенного творческого подхода. Однако профессионалы, которые ограничиваются

потреблением творений других и не могут создавать оригинальные идеи за счет личного творчества в своей профессиональной сфере, не могут соответствовать требованиям времени. Трудно ожидать от специалистов, не обладающих творческим потенциалом, поиска теоретических и практических решений, стремления к новым подходам, оригинальным предложениям, нестандартным подходам, которые важны как для их работы, так и для развития на национальном уровне.

Без таких качеств в современном мире невозможно сформировать специалиста как настоящего мастера своего дела, человека с неповторимым стилем, способного принимать и производить инновации. [1, с. 58]. Важнейшей характеристикой новаторской деятельности учителя является творчество. Термин «креативность» появился в англо-американской психологии в 60-е годы прошлого века. Он выражает характер, способность человека создавать новые концепции и новые навыки. Гилфорд демонстрирует ряд индивидуальных способностей, характеризующих творчество:

- беглость мысли;
- умение направить идею в соответствии с целью;
- оригинальность;
- любопытство;
- умение делать предположения;
- воображение, фантазия.

Можно выделить несколько этапов творчества в деятельности учителя: на первом этапе копируются подготовленные методические рекомендации; на втором этапе - в существующую систему будут внедрены некоторые приспособления (модификации), методические приемы; на третьем этапе - полностью прорабатываются содержание, методы, форма реализации идеи; на четвертом этапе создается собственная уникальная концепция и методика обучения и воспитания.

Важнейшая составляющая в структуре инновационной деятельности учителя - рефлексия. Под рефлексией понимается способность учителя определять и анализировать собственное сознание и деятельность независимо

от своих мыслей и действий (В.А. Сластенин) [2, с. 79]. В педагогической литературе отмечается, что существуют две традиции интерпретации рефлексивных процессов:

- рефлексивный анализ сознания, ведущий к интерпретации сущности предметов и их построения;

- размышление о понимании смысла межличностного общения

· В связи с этим ученые-педагоги выделяют следующие рефлексивные процессы:

- понимание себя и других;

- самооценка и другие качества;

- объяснительный анализ себя и других.

Новаторство, выражая педагогический процесс, касается не только его дидактического аппарата, но и социально значимых результатов и ментального образа учителя. Новаторство означает открытость, признание мнения других. Инновационная деятельность учителя предполагает, что она протекает в динамике конфликта и взаимного обогащения разных взглядов. Эффективная реализация инновационной деятельности учителя зависит от ряда условий. Он включает в себя предвзятое представление учителя о недискриминационном отношении к противоположным взглядам, готовность принять признание рациональной ситуации в различных ситуациях. В результате у учителя будет понятная тема (мотив), которая будет давать свои знания и научную деятельность. Это дает возможность формировать творческие способности личности учителя [3, с. 85].

Важным условием новаторства является создание нового состояния общения. Новое состояние общения - это способность учителя создавать собственную позицию независимости, новое отношение к миру, педагогической науке, самому себе. Учитель не заиклен на своих собственных перспективах, он или она раскрываются и совершенствуются с помощью богатого педагогического опыта. В таких ситуациях меняется образ мышления учителя, ментальная культура, развиваются эмоциональные переживания

Следующее условие - готовность учителя к культуре и общению.

Инновационная деятельность учителя направлена на изменение действительности, на определение решения ее задач и методов. Изменение модели общения учителя и ученика является одним из условий инновационной деятельности [3, с. 112]. Новые отношения, как и в традиции, должны быть свободны от таких элементов, как принуждение, подчинение суждениям. Они должны строиться в форме равноправного сотрудничества, взаимного управления, взаимопомощи. Важнейшая черта их отношений - творческое сотрудничество учителя и ученика.

Инновационная деятельность объясняется следующими основными чертами:

- сознательный анализ профессиональной деятельности;
- критический подход к нормам;
- готовность к профессиональным новостям;
- творческое отношение к миру;
- умение реализовать свой потенциал, интегрировать свой образ жизни и стремления в свою профессиональную деятельность.

Это означает, что учитель является автором, производителем, исследователем, пользователем и популяризатором новых педагогических технологий, теорий и концепций. В современном обществе, культуре и образовании велика потребность в инновациях учителей. Социально-экономическая модернизация требует коренного обновления системы образования, методологии и технологии образовательного процесса. В этом контексте инновационная деятельность учителя заключается в создании, усвоении и использовании педагогических новшеств. Гуманизация содержания образования требует постоянного поиска новых организационных форм и технологий обучения. Таким образом, требование времени - изменение характера отношения учителя к разработке и внедрению педагогических новшеств. Анализ инновационной деятельности учителя требует использования определенных критериев, определяющих эффективность нововведения. К таким критериям относятся новизна, оптимальность, высокая эффективность, возможности творческого применения нововведений в массовых

экспериментах. Инновация отражает сущность нового, инновационного уровня, который предлагается сам по себе как критерий педагогического новаторства. Ученые, работающие в области педагогики, различают абсолютный, ограниченный, условный и субъективный уровни инноваций, которые различаются в зависимости от уровня и объема популярности приложения. Критерий принятия относится к усилиям и средствам, затраченным учителем и учеником для достижения результата. Под эффективностью понимаются определенные важные положительные результаты в работе учителя. Педагогическое новаторство по своей природе должно оставаться достоянием массовых экспериментов. Педагогические инновации на первом этапе внедряются в деятельность некоторых учителей. На следующем этапе - после тестирования и получения объективной оценки педагогическое нововведение рекомендуется к массовому внедрению [5, с. 58]. Инновационная деятельность учителя включает анализ и оценку нововведений, формулирование целей и концепций будущих действий, реализацию и редактирование этого плана, а также оценку эффективности. Эффективность инновационной деятельности определяется личностью учителя. В исследованиях В.А. Сластена определяются ключевые атрибуты способности учителя вводить новшества. Педагог должен обладать следующими качествами:

- творческая и мотивационная направленность личности, творческое любопытство; труд, стремящийся к творческим достижениям; стремление к лидерству; стремление к самосовершенствованию и др .;

- творческий подход, свобода от стереотипов, риск, критическое мышление, способность оценивать, самонаблюдение, рефлексия;

- аттестация профессиональной деятельности. Это умение овладеть методикой творческой деятельности; умение осваивать педагогические методы исследования; понятие авторства - умение создавать технологии деятельности, умение творчески преодолевать конфликты; умение сотрудничать и помогать друг другу в творческой деятельности и др .

- индивидуальные способности учителя, темп творческой активности; способность человека работать в творческой деятельности; настойчивость,

уверенность в себе; ответственность, честность, правдивость, самоконтроль и так далее.

Исследование инновационной деятельности позволило определить критерии готовности учителя к инновационной деятельности (В.А.Сластенин): [6: 98]

- понимание необходимости инновационного подхода ;
- готовность к творческой деятельности;
- умение согласовывать личные цели с инновационной деятельностью;
- готовность преодолевать творческие неудачи;
- уровень технологической готовности к инновационной деятельности;
- влияние инновационной деятельности на профессиональную независимость;
- способность к профессиональному размышлению.

Характер инновационных процессов в высшей школе определяется характеристиками внедряемых инноваций, профессиональными возможностями преподавателей, особенностями инновационной деятельности новаторов и участников

Один из самых важных вопросов в инновациях - это личность учителя. Педагог-новатор должен быть продуктивной творческой личностью, творческой, широкой и заинтересованной, с богатым внутренним миром. Подготовка учителей к новаторской деятельности должна осуществляться по двум направлениям: [7: 104]

- формирование инновационной готовности воспринимать инновации;
- умение действовать по-новому.

В организации инновационной деятельности особое значение имеет учебная деятельность студентов.

Изучение инновационных процессов, их функций, закономерностей развития, механизмов и технологий их реализации, педагогических основ принципов управления позволяет организовать процесс высшего образования на уровне мировых стандартов на основе достижений современной педагогики и психологии.

Литература

1. Аганисьян В.М. Развитие творческого мышления студентов-педагогов Вопросы психологии. - 1982. - № 6. -С.97-100.
2. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Raxmonqulova N.X., va bosh. T.: 2010. 116 bet.
3. Omonov X.T Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat / X.T Omonov, 2009. - 240 b
4. Alkarov I.Sh Shaxs va oila tarbiyasining pedagogikasi T, 2009. - 220 b
5. Farberman B.L. Ilgor pedagogik texnologiyalar T, 2000. - 1465 b
6. Абакумова И.Б., Шкуратова И.П. Когнитивный стиль студента как фактор успешности его обучения. Когнитивные стили: Тез. науч.-прак. семинар. – Таллин, 1986. –С.120-122.
7. Абдалова С.Р.Талабанинг ижодий қобилиятини ривожлантиришда мустақил таълимнинг аҳамияти.Таълим технологиялари. - Тошкент, 2006. - №6. –Б.12-13

Абдуллаева Шоира Хамидовна

заведующая кафедрой педагогики и психологии

Ташкентского государственного университета востоковедения,

доктор психологических наук, доцент

г. Ташкент, Узбекистан

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ВЫГОРАНИЕ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГОВ

Аннотация: В данной статье описываются вероятные факторы, вызывающие так называемое профессиональное выгорание педагогов. В этой связи автором проведен детальный анализ литературных данных по данному вопросу и освещен современный подход к профессиональному выгоранию педагогов.

Ключевые слова: Педагог, педагогическая деятельность, эмпатия,

профессиональные качества, психологическое состояние, социально – психологические факторы.

Abstract: This article describes the likely factors causing the so-called professional burnout of teachers. In this regard, the author has carried out a detailed analysis of the literature on this issue and highlighted a modern approach to the professional burnout of teachers.

Key words: Teacher, pedagogical activity, empathy, professional qualities, psychological state, social and psychological factors.

Учитель является основным субъектом образовательного процесса, от которого зависит качество образования обучающегося подрастающего поколения [2], а также является центральной фигурой в формировании высоконравственной личности подрастающего поколения [1].

Проблема сохранения здоровья профессиональных педагогов является актуальной для науки, так и для социальной практики. Решение данной проблемы особенно значимо в развитии условия современного образования, которая характеризуется внедрением инновационных образовательных технологий, успешность развития которых, во многом, определяет готовность учителя к работе в непрерывном инновационном режиме, к гибкому, оперативному реагированию в своём профессиональном труде на постоянно изменяющиеся потребности общества и личности.

В современных школах главной и серьёзной проблемой является эмоциональное выгорание у педагогов. В основном, по литературным данным, указано, что чаще всего подвержены люди старше 35-40 лет. К этому времени постепенно снижается энтузиазм в деятельности, начинает пропадать «блеск» в глазах, возможен негативизм и усталость. Многие талантливые педагоги становятся профессионально непригодными.

По данным литературы профессиональное выгорание в профессиях в системе «человек-человек» возникает под воздействием ряда факторов. В первую очередь, многие авторы выделяют возраст человека. Как показали исследования, профессиональному выгоранию подвержены во многих случаях

люди в возрасте средней и поздней зрелости. Если рассматривать именно этот возрастной период, то Б.Ливехуд отмечал, что в данный период происходит частая смена ценностей, также может возникнуть страх перед разрывом между старыми и новыми ценностями [5]. Часто происходит «утрата чувства молодости, угасания физических сил, изменение привычных ролей». Из этого следует, что возрастные периоды могут быть причинами эмоционального выгорания в профессиональной деятельности. Также длительность в одной профессиональной деятельности может быть главной причиной эмоционального выгорания, в независимости от возраста работника.

Кроме протекающих тяжёлых кризисов, необходимо подчеркнуть специфические отличия педагогического труда и тем самым рассмотреть профессию с разных сторон. Профессия педагога относится к профессиям наиболее подверженному профессиональным деформациям, чем представители других типов профессий. Объект педагогического труда - ученик (учащиеся) - представляет собой один из самых сложных объектов профессиональной деятельности. Для продуктивного осуществления профессиональной деятельности учителю необходимо быть чутким и проникновенным в сущность тех жизненных процессов, которые происходят у учащихся, также проживание части своей жизни в логике жизни других [2]. Такова специфика педагогического воздействия, в котором объект обладает ещё несформированной психикой и сознанием.

Следует отметить, на сегодняшний день категория трудных учащихся достаточно обширна: неуспевающие учащиеся, учащиеся, демонстрирующие свою неординарность, учащиеся с девиантным, отклоняющимся асоциальным поведением и другие. Работа с таким контингентом требует от педагога повышенной мобильности, самосознания, самоконтроля, постоянной и глубокой рефлексии профессиональной деятельности. А также наличия и активизации определенной (толерантной) установки на работу с разными детьми.

В трудах С. Л. Рубинштейна подчеркнута внутренняя психическая связь, причинная зависимость содержания сознания субъекта от объекта труда и от

действия над ним [9]. Таким образом, качественное своеобразие объекта профессионального труда и определяет качественное содержание сознания субъекта.

Б.Г.Ананьев отмечает влияние общения на процесс индивидуального развития человека. Он писал: «Еще более очевиден характер взаимодействия, а не одностороннего воздействия в структуре и динамике общения любых видов коммуникаций. В процессе общения люди являются одновременно (или последовательно) объектами и субъектами». Он также вскрыл механизм этих взаимовлияний партнеров по обучению, который позволяет нам понять, каким образом общение с учащимися формирует личность педагога [1].

И.А.Зимняя рассматривает педагогическое общение «как форму учебного сотрудничества, условие оптимизации обучения и развития личности самих учащихся» [4]. Принимая во внимание данные точки зрения, можно предположить, что поступки, действия и скрытые за ними ценности, мысли, чувства, отношения одного из субъектов педагогического общения становятся обстоятельствами жизни другого. Педагог должен уметь поставить себя на место учащегося, жить его интересами и проблемами, уметь преодолеть возрастной, ценностный, культурный барьер.

Форманюк Т.В. цитировал знаменитого американского психолога К. Роджерса, который является одним из основателей гуманистической психологии, анализируя деятельность учителя, спрашивает себя: «Умею ли я входить во внутренний мир человека, который учится и взрослеет? Смог ли бы я отнестись к этому миру без предрассудков, без предвзятых оценок, смог ли бы я лично, эмоционально откликнуться на этот мир?». Однако такой процесс вхождения в роль другого не проходит бесследно для самого субъекта деятельности. Он неизбежно оказывает влияние на личность педагога, оставляя следы в индивидуальном развитии личности [3].

В нашем исследовании мы поставили задачей изучить уровень тревожности учителей, как одного из показателей, характеризующих особенности эмоциональной сферы учителя, приводящего к профессиональному выгоранию. Также мы обратились к выявлению и

изучению особенностей эмпатии учителей, поскольку, именно способность сопереживать является, на наш взгляд, одной из ключевых особенностей профессиональной деятельности учителя.

Для исследования уровня эмпатийных тенденций мы обратились к методике казанского психолога И.М.Юсупова. Эта методика успешно используется для исследования эмпатии (сопереживания), т.е. умения поставить себя на место другого человека и способности к произвольной эмоциональной отзывчивости на переживания других людей. Сопереживание – это принятие тех чувств, которые испытывает некто другой так, если бы они были нашими собственными.

Эмпатия способствует сбалансированности межличностных отношений. Она делает поведение человека социально обусловленным. Развитая у человека эмпатия – ключевой фактор успеха в тех видах деятельности, которые требуют «вчувствования» в мир партнера по общению и прежде всего в обучении и воспитании. Эмпатия, как свойство личности, обеспечивающее рефлексивность и саморегуляцию действий, должна быть у учителей на высоком уровне.

Определение понятия эмпатии, как некоторого процесса, сводится во многих литературных источниках как процесса осознания, переживания чувств, эмоций собеседника. Этот процесс имеет конструктивное начало, которое помогает осознать в первую очередь, как свои чувства, так и чувства собеседника. Чаще всего на наш взгляд эмпатийные люди берут на себя большую ответственность за чувства другого. Они активные, сильные, хотя в тоже время являются тонкими и чуткими.

Небольшой стаж учителей на работе все же сохраняет это фундаментальное свойство, как отличительную черту их профессионализма.

Соответственно мы полагаем, что низкий уровень эмпатии это не отказ от восприятия чувств другого, а некая неспособность распознавать чувства. Нам представляется, что поскольку эмпатия – есть способность сопереживать другому и основано на «прочувствовании» состояния другого, в частности ученика, то учитель, в реальной практике школьной жизни не в состоянии чувствовать каждого ученика так глубоко, как того требует эмпатийное

поведение. Нам представляется, что если бы в классе было не 35-40 учеников, а на половину меньше, то учителю было бы не так сложно, как в настоящее время.

Высокая тревожность, характерные свойства которой являются нестабильное эмоциональное состояние, раздражительность к окружающим, негативно влияют на процесс образования. В первую очередь страдает проявление состояния эмпатии, без которого невозможно эффективное взаимодействие в рамках учебного процесса. Причины эмоциональной нестабильности сводятся, на наш взгляд, к установленному нами факту о взаимосвязи эмпатии и стажа работы. Стаж работы в данном случае является проявлением эмоционального выгорания, что на наш взгляд является главным фактором, который негативно влияет на эффективность построения учебного процесса. Однако мы решили проверить все типы взаимодействия и получили положительную взаимосвязь при достаточно большом уровне значимости при проведении корреляционного анализа низкого уровня эмпатии и низкого уровня тревожности.

Таблица 1

Взаимосвязь низкого уровня эмпатии и низкой тревожности

	Переменная1. Низкая эмпатия	Переменная2. Низкая тревожность
Числовое значение корреляции	1	,849
Уровень значимости		,069

Это говорит нам о том, что существующий тип взаимосвязи у испытуемых не имеет под собой истинной профессиональной мотивации к организации эффективного процесса учебной деятельности. Возможно, при такой взаимосвязи учебный процесс менее эффективен, ибо педагог в данном случае не включен в процесс взаимодействия со своей фундаментальной внутренней позиции, как эмпатия, сохраняя при этом спокойный эмоциональный тон, или даже хладнокровие. Отсутствие сопереживания и сочувствия здесь и есть «лакмусовая бумажка» безразличного отношения в первую очередь к

организации учебного процесса и качества образования. Очевидно, что выявленные данные требуют еще дополнительных исследований, однако в нашем исследовании нет сомнений в полученных достаточно «грустных» результатах.

Таким образом, наши результаты совпадают с данными авторов, которые считают, что профессия педагога требует постоянного самоанализа на содержание предмета своего труда. Во многих источниках указаны личностные качества, которыми должен обладать профессионал в педагогической сфере. Более полно рассматривает личностные качества в [8], где указывает на коммуникативные качества, способность эмоциональной эмпатии, к спонтанности, педагогической импровизации, гибкое и творческое мышление, умение контролировать себя, прогнозировать педагогические ситуации, хорошие вербальные способности. Данный автор, по нашему мнению, раскрыл самые важные качества, которыми должен обладать педагог. Ведь каждая профессия требовательна к личности трудящего человека. Обладая и развивая нужные личностные качества, возможно, снижают риск профессионального выгорания.

Также кроме личностных качеств и взаимоотношения учитель - ученик, можно отметить группы факторов, которые подвергают учителей профессиональному выгоранию. Как показали наши исследования, что профессиональному выгоранию у учителей приводят также следующие факторы: Условия работы, т.е. имеется повышенные нагрузки в педагогической деятельности, сверхурочная или дополнительная работа, высокая продолжительность рабочего дня. Кроме того, в профессии учителя большое количество учащихся или несколько классов (две смены), может в итоге привести к недостатку элементарного контроля, что способствует эмоциональному, физическому и когнитивному выгоранию. Нельзя не отметить и социально-психологические факторы. У учителей, которых присуще опекающая идеология во взаимоотношениях с учениками, а так же не использующие репрессивную и ситуационную тактики, демонстрируют высокий уровень выгорания. С другой стороны, атмосфера в коллективе

учащихся и их отношение к учителю и учебному процессу могут провоцировать возникновение выгорания у педагогов. Также следует отметить, что апатия учеников и неблагоприятная атмосфера в классе вызывают у учителей выгорание [8,10,12].

Можно согласиться с мнением А.К. Марковой о том, что профессия учителя может быть отнесена к “разряду стрессогенных, требующих от него самообладания и саморегуляции” [7]. Несомненно, в педагогической профессии присутствует информационный стресс, который возникает из-за когнитивных информационных перегрузок. Данный стресс и является уже причиной появления эмоционального выгорания, так как когнитивные, познавательные компоненты начинают работать на полную мощь, не оставляя дополнительной энергии. В этом случае появляются проблемы в эмоциональных и поведенческих структурах. Информационный стресс относится к организационному фактору (содержание труда). Учитель должен всегда быть информационно готов к учебному процессу, а также уметь отвечать на поставленные вопросы учеников, при этом быть уверенным в своём ответе.

Таким образом, профессия педагога отличается от других профессий своим сложным объектом труда, требованием к личностным качествам, организационными факторами, влияющими на педагога. Тем самым, чтобы преодолеть трудность в профессиональном труде надо проанализировать психическое и физическое состояние педагога. При рассмотрении сложности профессиональной деятельности педагога стоит учесть и его физическое и психическое состояние. Данное явление не может остаться без внимания, так как объектом педагогической профессии, является будущее поколение. Эмпатия, как важное профессионально значимое качество личности учителя определяет организацию учебного процесса, его эффективность и качество образования и имеет статистически значимую связь с количеством проработанных лет. Нам представляется также необходимым различать в дальнейшем понятия профессиональный стаж работы и количество проработанных лет.

Необходимо отметить, что задача психологического сопровождения

профессионального выгорания учителя школы может решаться в рамках самой школы силами психолога на специально организованном социально-психологическом тренинге. Одним из главных блоков этого тренинга будет осознание учителями собственной позиции по отношению к учащимся и обретения личностного мужества изменить привычный директивно-контролирующий стиль отношения к ученикам на авторитетный, эмпатичный стиль, характеризующейся общей эмоциональной комфортностью, интеллектуальной раскованностью и ведущей к сотрудничеству и совместному творчеству.

Литература

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. Л., 1968.- 338 с.
2. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. - М.: Наука, 1996. - 154 с.
3. Бойко В.В. Методика диагностики уровня эмоционального выгорания. // Практическая психодиагностика. / Ред. Райгородского Д.Я. – Самара, 1999.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учеб. Пособие для пед. вузов. Ростов-н/Д.: Феникс, 1997.- 476 с.
5. Ливехуд Б. Кризисы жизни - шансы жизни. Калуга: Духовное познание, 1994, С. 74.
6. Львова Ю.Л. Социально-педагогические проблемы развития профессиональной и общественной активности учителей. М., 1988г.
7. Маркова А.К. Психология труда учителя. М., Просвещение , 1993 г.
8. Рогов Е.И. Учитель как объект психологического исследования: Пособие для школьных психологов по работе с учителем и педагогическим коллективом. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998.
9. Рубинштейн С Л. Основы общей психологии: В 2 т. М. Педаго-ф гика, 1989.- 323 с.
10. Скугаревская М.М. Синдром эмоционального выгорания // Медицинские новости. – 2002. – № 7, С. 3–9.
11. Форманюк Т.В. Синдром “эмоционального сгорания” как показатель

профессиональной дезадаптации учителя. Ж. "Вопросы психологии", 1994 г., № 6.

12. Шакуров Р. Х. Новая психологическая теория деятельности: системно-динамический подход // Проф. образование. 1995. № 1.

13. Arthur N.M. The assessment of burnout: a review of three inventories useful for research and counseling // Journal of Counseling and Development. – 1990. – Vol. 69, С. 186–189.

Джабборов Хазрат

доктор философских наук по психологии (PhD),

старший преподаватель кафедры педагогики и психологии,

Ташкентский Государственный Университет Востоковедения

Ташкент, Республика Узбекистан

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ НАЦИОНАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ

Аннотация. В статье анализируются современные отечественные и зарубежные исследования национальных реформ в сфере образования в Узбекистане, введение в учебный процесс таких как «воспитание», «национальное воспитание», «современное воспитание» и «непрерывное духовное образование». Кроме того, в статье раскрываются психологические факторы национального воспитания, национального характера, национальных обычаев и национального характера.

Ключевые слова: воспитание, национальное воспитание, современное воспитание, непрерывное духовное воспитание, добродетель, привычка, характер.

Annotation. The article analyzes the current domestic and foreign studies of national reforms in the field of education in the country, such as "upbringing", "national upbringing", "modern upbringing" and "continuous spiritual education". In addition, the article reveals the psychological factors of national education, national

character, national customs and national character.

Basic concepts: education, national education, modern education, continuous spiritual education, virtue, habit, character.

Известно, что накал новой эпохи предъявляет свои четкие жесткие требования к образованию. В рамках этих требований кардинально улучшаются материальные и моральные условия учителей в сфере воспитания, внедряются современные технологии повышения качества образования. Реформирование воспитания молодежи в Узбекистане на национально-современной, научно-технической основе требует отказа от старого - общего, абстрактного, неэффективного подхода к воспитанию и формирования его на основе четких, базовых компетенций и качеств, востребованных сегодня.

Узбекистан вступил в новый этап развития на основе принципа «От национального возрождения к национальному прогрессу». Интенсивность новой эры предъявляет свои четкие и жесткие требования и к системе образования. Воспитание и образование нельзя отделить друг от друга, эти два процесса организованы только на взаимно совместимой, непрерывной основе при формировании психически и физически здоровой, всесторонне подготовленной и развитой, патриотически настроенной молодежи.

Проводимая в Узбекистане работа по научно-технической реформе воспитания молодежи на национальной и современной основе требует ее формирования на основе научно обоснованных базовых компетенций и качеств, исходя из потребностей сегодняшнего дня.

Новый системный подход к воспитанию, основанный на национальных принципах, полная реализация социально-педагогического потенциала семьи, учреждений дошкольного воспитания, общего среднего, среднего специального профессионального, высших учебных заведений, махаллей и повышение научно-методической согласованности между ними требует поднятия на новый уровень.

Верность Родине, долг и ответственность, инициатива и другие качества остаются в сознании молодежи как теоретические концепции и не становятся

практическими привычками по своей природе. В результате существует разрыв между тем, что они говорят и делают в отношении этих качеств, что создает ряд проблем для молодых мужчин и женщин, которые каждый год вступают в независимую жизнь, чтобы найти свое место в жизни.

Отсутствие высоких целей у некоторых студентов, недостаток самообучения, воли, настойчивости, усердия и движения также пагубно сказываются на качестве образования. Отсутствуют учебно-методические материалы, обеспечивающие методическую поддержку учителей в сфере народного образования, в том числе методические пособия в сфере национального образования, необходимые учебники для учащихся.

В связи с этим на основании Постановления Кабинета Министров Республики Узбекистан от 31 декабря 2019 года № 1059 «Об утверждении Концепции непрерывного духовного воспитания и мер по ее реализации» [1] разработаны мероприятия по развитию социально-социальной сферы. Психологические механизмы национального воспитания сегодня являются наиболее актуальной проблемой.

Кроме того, по вопросу национального воспитания приняты документы, в которых обозначены ряд задач для выполнения данной программы. В частности, Президентом Республики Узбекистан от 28 июля 2017 года «О повышении эффективности духовно-воспитательной работы и выводе отрасли на новый уровень» № ПП-3160 [2], от 3 мая 2019 г. «Дополнительные меры по повышению эффективности духовно-просветительской работы», постановления № PQ-4307 [3] от 26 марта 2021 г. «О мерах по коренному совершенствованию системы духовно-воспитательной работы» и № PQ-5040 [4].

Действительно, в последние годы внимание к воспитанию молодежи в нашей стране поднялось до уровня государственной политики. Важность образования и воспитания, особенно национального воспитания, обсуждалась на видеоконференции под председательством президента Шавката Мирзиёева 23 августа 2019 года. На встрече глава нашего государства рассказал о воспитании и нравственности подрастающего поколения: «Школа - это вопрос жизни и смерти, дело будущего. Государство, правительство и сами

губернаторы не могут решить эту проблему. Это работа всего общества, это должно стать долгом. Без изменения школы невозможно изменить человека и общество», - сказал он.

Действительно, на протяжении многих лет воспитание стало дополнительной нагрузкой на детский досуг, второстепенным процессом, а педагогическая культура общества пришла в упадок, не соответствовала требованиям. Осложнения ошибок, допущенных в образовании, широко обсуждаются в повседневной жизни, в СМИ, в социальных сетях, что вызывает обоснованные протесты общественности. В связи с этим им разработано Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан от 31 декабря 2019 года № 1059 «Об утверждении Концепции непрерывного духовного воспитания и мер по ее реализации».

В основе этой концепции непрерывного духовного воспитания лежат труды Унсур Уль Маоли Кайковус, Юсуф Хас Хаджиб, Абу Райхан Беруний, Имам Бухарий, Алишер Навои, Хусейн Воиз Кашифий, Абу Наср Фаробий, Абдулла Авлоний, Махмудходжа Бехбудий, Абдурауф Фитрата, у которых есть духовное наследие в нашем национальном воспитании, основанное на психологических взглядах наших великих мыслителей на национальное воспитание, национальный характер, национальные обычаи и национальный характер. В то же время использование современных воспитательных технологий, апробированных на опыте развитых стран мира, позволяет идти в ногу со временем.

В частности, в рекомендациях ЕС по модернизации системы воспитания и приближению ее к социальному устройству подчеркивается необходимость выработки грамотного подхода к оценке качества готовности выпускников к самостоятельной жизни и конструктивной практике. Эта работа идет полным ходом в Российской Федерации, т.е. с 2001 года начался процесс перехода к компетентностному обучению в системе воспитания.

Исследователь В.Слот в своих исследованиях подчеркивают, что в основе любого современного воспитания должны лежать базовые качества национального воспитания. В частности, исследователи предоставляют

отдельную научную основу для равенства социальных компетенций - соответствующих возрасту задач, с которыми каждый сталкивается в повседневной жизни, а также навыков, необходимых для выполнения этих задач.

Исследования показали, что даже в Америке всегда полагаются на основные компетенции национального воспитания. В этой стране, например, в сфере гражданского образования человек достигает того, чем он или она хочет заниматься, основываясь на своем собственном интеллекте и таланте. Основные концепции «американской мечты» - это свобода личности, свободное предпринимательство, демократия и стремление к успеху.

В Японии гражданское воспитание - система «нравственного воспитания» служит «воспитанием, направленным на формирование характера», «деятельностью, направленной на воспитание приемлемых для государства нравственных качеств», «обучением основам гражданской этики».

В Китае такие качества, как доброта, праведность, чистота, мудрость и надежность, определены и практикуются как пять основных столпов конфуцианской этики. Воспитание молодежи организовано на основе идеи «Служение и верность Родине». Молодых людей учат балансировать личные и национальные интересы.

В Южной Корее национальная идея внедряется в сознание молодежи через традиции и моральные идеалы. При подготовке молодежи к жизни особое внимание уделяется семейному и дошкольному воспитанию. Сегодня 56 процентов от общего бюджета средней корейской семьи тратится на человеческий капитал.

Сегодня и в Узбекистане существуют масштабные интересные направления исследований в области национального воспитания с целью изучения его педагогических и психологических факторов. Концепцию непрерывного духовного воспитания описывает великий мастер отечественной педагогики Абдулла Авлони: «... все зависит от воспитания. воспитание - это вопрос жизни, смерти, спасения, разрушения, счастья или бедствия»[5].

Концепция гармонирует с этой мудростью, в которой важнейшими

качествами для национального развития наших детей являются: верность Родине, предприимчивость, идеологический иммунитет, доброта, ответственность, толерантность, правовая культура, новаторское мышление, трудолюбие постепенно развиваются с детства. Именно с этими качествами наши взрослые сыновья и дочери вступают в самостоятельную жизнь. Эти качества делают их и наш народ счастливым и процветающим.

В концепции большое значение придается работе по научно-технической реформе воспитания молодежи в Узбекистане на современной основе и ее формированию на основе научно обоснованных базовых компетенций и качеств, исходя из потребностей сегодняшнего дня. С этой целью на новый уровень поднято социально-педагогическое сотрудничество семьи, заведений дошкольного образования, общего среднего, среднего специального профессионального образования, высших учебных заведений, махаллей.

Задачи концепции:

- разработка научно обоснованных показателей оценки духовно-нравственного воспитания;

- разработка и внедрение методик обучения, основанных на принципах преемственности;

- эффективное использование передовых достижений отечественной и современной педагогики в системе непрерывного воспитания;

- знания педагогов, а также компетентность педагогов и постоянное профессиональное развитие;

- создание эффективного механизма сотрудничества между семьей, образовательными учреждениями и обществом, а также средствами массовой информации и другими социальными структурами;

- основанный на принципах постепенного развития и преемственности духовного воспитания.

Концепция непрерывного духовного образования реализуется в четыре этапа:

Первый этап - в семьях (два периода: 1 период - период плода,

2 период - период от рождения до 3 лет);

второй этап - период дошкольного образования от 3 до 6 (7) лет;

третий этап - в системе общего среднего образования (два периода: 1-й период - 7 (6) -10 лет - начальная школа, 2-й период - 11-17 лет - средняя и старшая школы);

четвертый этап - молодые люди, работающие на производстве и не занятые, а также в системе средних специальных профессиональных, высших учебных заведений (два периода: 1 этап - не охваченные средним специальным профессиональным и высшим образованием, а также работающие на производстве и безработная молодежь - 17-30 лет, 2 период - средне-специальное образование, студенты высших учебных заведений- 15-22 (24) года.

Концепция предусматривает реализацию ряда целевых планов действий по формированию национального воспитания, в том числе:

- создание Республиканского общественного совета «Духовное воспитание», который координирует реализацию концепции непрерывного духовного образования;

- создание учебников, литературы, медиапродукции, научно-методического комплекса для родителей, учителей, детей и подростков по разделу «Непрерывное духовное воспитание»;

- формирование соответствующих возрасту базовых духовно-нравственных качеств, компетенций у обучающихся на основе государственных образовательных стандартов, учебных программ и планов;

- введение предмета «Воспитание» для учеников I-XI классов;

- создание и внедрение организационно-правовой базы для подготовки, переподготовки и повышения квалификации учителей направления «Воспитание» в общеобразовательных школах;

- организация этнопедагогических экспедиций в регионы страны с целью изучения богатого духовного наследия наших предков, традиций, средств и форм национального воспитания, которое представляет собой совокупность нравственных качеств, а также создание и издание книг и учебных пособий, многотомной «Энциклопедии народного просвещения» на основе накопленного

образовательного наследия;

- организация фундаментальных, прикладных и инновационных исследований, направленных на восстановление в обществе традиций и ценностей национального воспитания;

- подготовка молодежи к семейной жизни, обучение их правовым и педагогико-психологическим основам разрешения семейных конфликтов;

- задачи по организации профилактических мероприятий, направленных на формирование идеологического иммунитета молодежи от различных духовных угроз, а также эффективное проведение 61 аналогичного мероприятия на национальном и международном уровнях.

Исходя из вышеизложенного можно отметить, что вопрос воспитания - это вопрос будущего людей, нации, общества. Потому что будущее, развитие каждого народа прямо и косвенно зависит от факторов совершенства, воспитания народа. Один из аспектов результатов большинства исследований национального и современного воспитания наиболее вызывает большую тревогу. На первый взгляд, эта ситуация кажется заброшенной, но в конце концов ведет к духовному упадку и невежеству всего народа. Родители, сознательно или неосознанно, делают первый шаг к незнанию, игнорируя воспитание, которое должно быть дано их детям в семье.

Поэтому каждый родитель сегодня должен быть воспитателем, каждый родитель должен хорошо знать психологию воспитания своего ребенка и на этой основе знать, в каком возрасте какие качества должны формироваться, современные родители должны знать эффективные методы воспитания детей. Самые эффективные метод воспитания детей - метод обучения [6]. Потому что есть объяснение, есть разговор, есть демонстрация, есть поговорка, есть образец.

Литература:

1. Постановление № 1059 от 31 декабря 2019 г. «Об утверждении Концепции непрерывного духовного воспитания и мер по ее реализации».

2. Мирзиёев Ш.М. Постановление № ПР-3160 от 28 июля 2017 г. «О

повышении эффективности духовно-просветительской работы и выводе развития отрасли на новый уровень».

3. Мирзиёев Ш.М. Постановление № ПР-4307 от 3 мая 2019 г. «О дополнительных мерах по повышению эффективности духовно-воспитательной работы».

4. Мирзиёев Ш.М. Постановление № ПР-5040 от 26 марта 2021 года «О мерах по коренному совершенствованию системы духовно-воспитательной работы».

5. Джабборов Х.Х. Непрерывное духовное воспитание как фактор духовного роста. Роль СМИ в реализации концепции непрерывного духовного образования. Научно-практическая республиканская онлайн-конференция. Наманган, 2020. В.9-16.

6. Куронов М. Каждый родитель должен быть педагогом. Из экспертного интервью в эфире телеканала «Культура и просвещение» «Предмет и сущность».

Выхрестенко Жанна Владимировна,
кандидат педагогических наук,

преподаватель кафедры педагогики,
психологии и менеджмента образования,
Коммунальное учебное заведение
Киевского областного совета
«Киевский областной институт последипломного
образования педагогических кадров»
г. Белая Церковь, Украина

ПРИНЦИПЫ ПАРТНЕРСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ВО ВРЕМЯ ГРУППОВОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНИХ КЛАССОВ СРЕДСТВАМИ ТЕХНОЛОГИИ ПАРТНЕРСТВА

Необходимость решения новых социально-педагогических задач для высших учебных заведений в соответствии с реализацией Концепции Новой украинской школы определяет потребность в совершенствовании процесса профессионально-педагогической подготовки будущего учителя начальных классов, который основанный на использовании современных технологий обучения учащихся младшего школьного возраста на основе их совместной работы. Новые возможности групповой учебной деятельности студентов открывает технология партнерства. При условии ее использования происходит развитие у будущих учителей самостоятельности в управлении собственным поведением, настойчивости в решении образовательных задач, толерантности в общении и взаимодействии с другими.

Формирование готовности к групповой учебной деятельности будущих учителей начальных классов средствами технологии партнерства предполагает определение педагогических условий развития исследуемого феномена и является необходимой составляющей почти каждого педагогического исследования.

Организацию учебной групповой деятельности студентов рассматривают

в немецкой педагогике: W. Arjaan, I. Besemer, J. Dean, D. Goleman, W. Henk, S. Mertens и др. Ученые англоязычных стран освещают вопросы корпоративного обучения (N. Davidson, C. Hinckley, P. Heller, M. Hollabaugh, D. Johnson, R. Johnson, S. Kagan, C. Major, K. Smith, M. Smith, G. Volk), влияние совместного обучения на развитие студентов (A. Cabrera, J. Crissman, E. Bernal, A. Nora, P. Terenzini, E. Pascarella), использование групповых форм работы в условиях внеаудиторной деятельности (A. Love, A. Dietrich, J. Fitzgerald, D. Gordon), влияние компьютерного опосредованного совместного обучения для решения различных проблем (D. Uribe, J. Klein, H. Sullivan). В отечественной педагогике проблему исследования готовности будущего учителя начальных классов к организации групповой учебной деятельности учащихся рассматривают А. Дудник, Л. Коваль, С. Ратовский, С. Старовойтова и др. Отдельные аспекты технологии и педагогики партнерства освещают в своих трудах А. Барабаш, А. Вознюк, И. Ворожцова, Ю. Кулюткин, А. Митина, Е. Новоженин, К. Полупан, Г. Селевко и др.

Цель статьи - определить и охарактеризовать педагогические условия формирования готовности к групповой учебной деятельности будущих учителей начальных классов средствами технологии партнерства; предложить развивающую программу формирования исследуемого феномена.

Изучение психолого-педагогической литературы в процессе исследования показало, что ученые (Ю. Бабанский, Л. Бахмат, А. Либа, В. Манько, И. Мозуль и др.) по-разному толкуют сущность понятия «педагогические условия», а именно: как факторы, от которых зависит эффективность функционирования педагогической системы; совокупность факторов и компонентов образовательного процесса; совокупность специальных методов, форм обучения; совокупность внутренних параметров и характеристик образовательного процесса; совокупность объективных возможностей содержания, форм, методов и приемов повышения эффективности образовательного процесса. Несмотря на некоторые различия в определении этого понятия общими являются подходы ученых к рассмотрению педагогических условий как определенной совокупности факторов

(компонентов, содержания, форм, методов, приемов, внутренних параметров и внешних характеристик образовательного процесса), повышающие его эффективность.

Ученый М. Ковальчук доказывает, что образовательный процесс охватывает два магистральных направления организационно-педагогической деятельности по формированию готовности будущих педагогов к определенному виду деятельности: создание оптимальных внешних условий - макро- и микросоциальной среды (взаимоотношения «преподаватель-студент», объективность оценивания учебного труда, место учебы, помещения, постоянство рабочего места и его оснащение и т.д.) через общую деятельность и общение в образовательном процессе (Ю. Бабанский, А. Бодалев, Б. Гершунский, А. Макаренко, А. Мудрик и др.) обеспечение внутренних условий (состояние здоровья, психологические установки, личностные новообразования, потребности, опыт, знания, умения, навыки и т.д.) для саморазвития и самовоспитания всех участников образовательного процесса через механизмы самопознания, рефлексии, целеполагания (Б. Ананьев, Л. Божович, Б. Братусь, Т. Давыденко, С. Рубинштейн и др.) [4, с. 113-114].

Итак, обозначенные учеными педагогические условия должны обеспечивать создание оптимальных внешних и внутренних условий функционирования исследуемого феномена. С учетом результатов тщательного анализа научных источников определяем «педагогические условия формирования готовности будущих учителей начальных классов к групповой учебной деятельности» как совокупность внутренних параметров и внешних характеристик образовательного процесса, детерминирующих цель, содержание и результат процесса формирования указанной готовности средствами технологии партнерства.

В определении педагогических условий исследуемого феномена опирались на особенности его структуры, а именно:

- для обеспечения формирования у студентов *мотивационно-ценностного* компонента готовности необходимо учитывать мотивационные образования личности, способствовать развитию педагогических и социальных ценностей и

мотивов будущих учителей начальных классов, их ориентации на деловое сотрудничество, которые давали бы возможность формировать у студентов мотивацию к групповой учебной деятельности, интерес к ней, положительное личное отношение к межличностному общению в группе, к накоплению соответствующего педагогического и социального опыта взаимодействия;

- с целью формирования *когнитивно-эмоционального* компонента готовности к групповой учебной деятельности в начальной школе необходимо переориентация содержания психолого-педагогических дисциплин высшей школы для подготовки будущих учителей к применению технологии партнерства, совершенствование теоретико-методической осведомленности по организации групповой учебной деятельности, принятие компромиссных решений в процессе групповой работы и разрешения конфликтов; развитие их склонности к эмпатии, установление товарищеских отношений с другими;

- развитие *креативно-операционного* компонента готовности к групповой учебной деятельности будущих учителей начальных классов ориентирует студентов на творческое взаимодействие участников групповой работы, сформированность умений групповой учебной деятельности (коммуникативных, организаторских), обеспечивает обнаружение поведенческой гибкости в процессе сотрудничества с различными партнерами в группе и команде;

- для обеспечения результативности *лично-рефлексивного* компонента готовности к групповой учебной деятельности будущих учителей начальных классов необходима усиленная работа по развитию таких личностных качеств как автономность, толерантность, рефлексивность и др.

С учетом указанных особенностей и необходимости модернизации образовательного процесса профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов определены педагогические условия формирования исследуемого феномена:

1) мотивированное привлечение студентов к групповой учебной деятельности и сотрудничества, развитие их педагогических и социальных ценностей;

2) создание эмоционально-комфортной образовательной среды субъект-субъектного взаимодействия в высшей школе, переориентация содержания психолого-педагогических дисциплин подготовки будущих учителей начальных классов на основательное изучение основ технологии партнерства и организацию групповой учебной деятельности;

3) использование инновационных форм, методов, стратегий обучения с целью формирования профессиональных умений и навыков, привлечение студентов к активной групповой учебной деятельности средствами технологии партнерства;

4) развитие личностных качеств будущих учителей начальных классов (автономности, толерантности, рефлексивности) в процессе групповой работы и применение технологии партнерства.

Охарактеризуем подробнее определенные педагогические условия формирования готовности к групповой учебной деятельности будущих учителей начальных классов средствами технологии партнерства.

Первое условие предусматривает мотивированное привлечение студентов к групповой учебной деятельности и сотрудничества, развитие их педагогических и социальных ценностей. Важнейшей составляющей учебной деятельности является мотивация, побуждение к определенной работе согласно поставленным целями. Учебная мотивация основывается на потребности, что стимулирует познавательную деятельность и готовность студентов к усвоению знаний. Самой потребностью человека А. Маслоу считает самоактуализацию (реализация собственных способностей и талантов, творческих потенций, «воплощение» себя), связанную с «поиском ценностей» благодаря открытой терапии, раскрытие содержания которых способствует познанию субъектом своего истинного «Я» и реальности как таковой [6]. Итак, потребность в самоактуализации способствует самовыражению личности, видит объективные основания своих поступков и учится принимать адекватные решения, составлять программу действий, критически оценивать внешние воздействия и собственные возможности.

В современной психолого-педагогической литературе известны

различные виды мотивации (внутренняя, внешняя положительная, внешняя отрицательная). В своем исследовании Н. Бондаренко выделяет такие мотивы учебной деятельности: широкие социальные мотивы; познавательные мотивы; коммуникативные мотивы, мотив участия в учебном процессе; мотивы социальной идентификации (с родителями, сверстниками, педагогами), мотивы личностного развития (профессионального самоопределения, материального благополучия), мотивы успеха (самоутверждению, самовыражению), мотивы избегания неприятностей [2]. Итак, ведущими в структуре учебной мотивации являются социальные, познавательные и коммуникативные мотивы, самым действенным является мотив достижения успеха в профессиональной деятельности.

Второе педагогическое условие готовности к групповой учебной деятельности будущих учителей начальных классов средствами технологии партнерства направлено на создание эмоционально-комфортной образовательной среды субъект-субъектного взаимодействия в высшей школе, переориентацию содержания психолого-педагогических дисциплин подготовки будущих учителей начальных классов на основательное изучение основ технологии партнерства и организации групповой учебной деятельности.

Это условие предусматривает создание эмоционально-комфортной образовательной среды высшей школы, способствует развитию у студентов понимания других в общении и умений саморегуляции собственных эмоциональных состояний.

К. Варивода доказывает, что современная образовательная среда является сложной системой, в рамках которой решаются не только образовательные задачи, но и происходит социализация и психологическое развитие личности [3, с. 17]. Следовательно, понятие образовательной среды можно рассматривать с позиций субъектов учебной деятельности как систему действий и условий формирования личности, а также возможностей для ее развития, содержащихся в социальном и пространственно-предметном окружении. Считаем, что эмоционально-комфортная образовательная среда субъект-субъектного взаимодействия в высшей школе – это среда, свободная от проявлений психологического насилия во

взаимодействии студентов и преподавателей, способствует удовлетворению потребностей в личностно-доверительном общении, обеспечивает создание комфортной атмосферы сотрудничества и толерантности.

Педагогически целесообразным условием создания такой образовательной среды в высшей школе является использование технологии партнерства, которая предусматривает применение определенной этапности действий ее участников на основе субъект-субъектных отношений организации образовательного процесса высшей школы, а именно: осознание собственной субъектности; принятия субъектности другого в совместном творчестве; переход от субъект-объектных к субъект-субъектным отношениям, построенных на взаимопонимании и сотрудничестве.

Такой образовательный процесс высших учебных заведений предусматривает переориентацию содержания психолого-педагогических дисциплин подготовки будущих учителей начальных классов на основательное изучение основ технологии партнерства и активное использование групповой учебной деятельности аудиторной (лекции, семинарские занятия, прохождения практики) и внеаудиторной работе (самостоятельная работа в группах).

Третье педагогическое условие формирования исследуемого феномена предполагает использование инновационных форм, методов, стратегий обучения для формирования профессиональных умений и навыков, привлечение студентов к активной групповой учебной деятельности средствами технологии партнерства.

Новая парадигма начального образования обусловила обновление профессиональной подготовки будущих учителей начальных классов и использования соответствующих форм, методов и стратегий обучения, при которых основной фигурой является студент. Организация такого обучения основывается на уважении к его мнению, побуждении к активности, поощрению к творчеству, использовании таких современных разновидностей обучения как интерактивное обучение, кооперированное обучение, проблемное обучение, проектное обучение, интенсивное обучение и тому подобное. В процессе использования таких современных разновидностей обучения в

высшей школе преподаватель выбирает различные формы обучения (лекции, семинарские занятия, самостоятельная работа), которые приучают студентов выстраивать собственные стратегии организации учебной деятельности с учетом своих потребностей и особенностей.

Активное участие будущих учителей начальных классов в образовательном процессе высшей школы при организации групповой работы помогает им развить субъектную позицию, свой потенциал в соответствии к индивидуальным потребностям и интересам, способность самостоятельно вносить коррективы в свою деятельность с учетом поставленной цели; умения и навыки сотрудничества, научить терпимости и уважения к мнению других, независимости и творческого участия.

Взаимодействие между преподавателями и студентами в пространстве высшего образования напрямую связана с повседневным общением, которое обеспечивает обмен информацией, опытом; проведение совместной деятельности и овладение умениями и навыками групповой работы. Итак, групповое взаимодействие являет собой форму педагогического общения, выражает субъектные позиции всех участников, в результате чего происходит обмен способами деятельности и переживаниями, вызывает взаимные изменения их поведения, отношений, деятельности. В таком групповом взаимодействии важным является формирование и развитие коммуникативных и организационных умений и навыков.

Формированию профессиональных умений и навыков, привлечению студентов к активной групповой учебной деятельности способствует применение в образовательном процессе высшей школы технологии партнерства как системы использования в определенной последовательности методов, приемов, стратегий и средств субъект-субъектного взаимодействия участников образовательного процесса на основе толерантности и творчества.

Четвертое педагогическое условие формирования готовности к групповой учебной деятельности средствами технологии партнерства направлена на развитие личностных качеств будущих учителей начальных классов - автономности, толерантности и рефлексивности.

Активное использование групповой учебной деятельности и технологии партнерства в высшей школе способствует развитию таких личностных качеств будущих учителей начальных классов как автономность, толерантность и рефлексивность. Л. Просандеева отмечает, что становление и развитие автономности личности в значительной степени зависит от ее задатков и склонностей, которые будут реализовываться в определенной естественной и социокультурной среде. Процесс автономизации-социализации осуществляется как осознание, освоение и реализация социальных норм, принципов, отношений, так и усвоения и реализации нового уровня собственного «Я».

Итак, автономность оказывается в самоопределении и независимости, саморегуляции и поведении, способности противостоять социальному давлению, думать и вести себя независимо.

Одним из составляющих гражданской воспитанности в обществе считается толерантность, что понимают как активное социальное поведение сдержанности и терпимости, к которой человек приходит добровольно и сознательно. М. Пиренн отмечает, что сегодня понятие «Толерантность» является многомерным и вошло во все сферы человеческой жизни, особенно в сферу человеческого взаимодействия в обществе. Толерантность означает, по мнению ученого, терпимость к чужим мнениям, верованиям, поведению. Это уважение или признание равенства других, отказ от доминирования или насилия в человеческих отношениях. Именно толерантность как общественный феномен определяет социокультурный уровень межличностного взаимодействия в обществе. Примером в этом контексте М. Пиренн называет успешные семейные, производственные, дружеские, соседские отношения [7, с. 52-53].

Полностью поддерживаем позицию ученого, что, учитывая необходимость осознания и формирования позиций толерантности в обществе, высшая школа является одним из важнейших институтов воспитания толерантности. Толерантность в высшей школе – это сотрудничество и дух; партнерство при организации деятельности высших учебных заведений; готовность воспринимать мнение другого в коллективе; признание

разнообразия мира; формирование культуры диалога между представителями разных национальностей; отказ от доминирования и причинения вреда; уважение к человеческому достоинству и т.д. [7, с. 54]. Обеспечение развития толерантности как качества личности будущих учителей начальных классов происходит при формировании толерантного микроклимата в процессе групповой учебной работы студентов; соблюдение этики общения; проведения волонтерской работы по помощи нуждающимся, взаимопонимания, сочувствие и сопереживание, чувство партнерства; привлечение к общественной деятельности, активной общественно-политической жизни и т.д.

Обозначенные педагогические условия формирования готовности к групповой учебной деятельности средствами технологии партнерства были практически реализованы в практике профессиональной подготовки ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды» в три этапа внедрения развивающей программы:

- *мотивационно-стимулирующий* – предусматривал мотивированное привлечение студентов к сотрудничеству и партнерству, активное усвоение теоретических знаний по организации групповой учебной деятельности учащихся начальных классов в процессе изучения педагогических дисциплин, ознакомление с современными технологиями партнерства;

- *партнерско групповой* – способствовал развитию учений и навыков групповой работы, творческих способностей студентов в практической деятельности с использованием инновационных форм организации образовательного процесса, а именно: кооперативного обучения (работа в малых группах, где эффективно сочеталось использование традиционных и инновационных методов), взаимного обучения (передача знаний от более подготовленных студентов своим товарищам), интерактивного обучения (сообучение и взаимообучение студентов из использованием интерактивных технологий и методов обучения), проблемного обучения (решение студентами проблемных ситуаций), перевернутого обучения (усвоения нового материала в процессе самостоятельной работы студентов с соответствующим инструментарием в сочетании с групповой практической учебной

деятельностью);

- *результативно-рефлексивный* – использование методов самооценки и самоанализа, рефлексивных упражнений («Автопортрет», «Без маски», «Я такой, который я», «Три имени», «Аукцион негативных качеств», «Пойми себя», «Слепой и поводырь», «Система личностных ценностей» и т.п.) для оценки будущими учителями начальных классов собственной деятельности и самих себя как личностей; формирование у них потребностей и мотивов самопознания; повышение уровня самоуважения, самоодобрения в процессе тренинговой работы.

Полученные после исследования эмпирические результаты показали существенную динамику высокого, среднего и низкого уровней проявления готовности к групповой учебной деятельности у респондентов экспериментальных групп (соответственно от 12,82%, 61,54% и 25,64% в 25,64%, 64,10% и 10,26%), что довело результативность проведенной работы.

Дальнейшие направления исследований видим в анализе стратегий и тактик формирования готовности будущих учителей начальных классов к групповой учебной деятельности; рассмотрении особенностей формирования исследуемого феномена у студентов разных специальностей.

Литература

1. Бернвальдт Т. (2011). Формирование мотивации учебной деятельности будущих учителей в условиях современности. Начальная школа. № 11. С. 60-64.
2. Бондаренко Н. Б. (2002). Мотивы овладения учениками 7-9 классов иностранного языка как средства самовыражения личности: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Ин-т пробл. воспитания АПН Украины. Киев, 19 с.
3. Варивода К. С. (2017). Психолого-педагогические аспекты подготовки будущих учителей к созданию психологически безопасной образовательной среды. Молодой ученый. № 9.1 (49.1). С. 17-20.
4. Ковальчук М. А. (2017). Формирование готовности будущих учителей к применению мультимедийных обучающих систем в начальной школе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Житомирский гос. ун-т имени Ивана Франко.

Житомир, 282 с.

5. Комар Т. В. (2003). Личностная рефлексия как фактор социального становления подростков: Автореф. дис. на получение наук. степени канд. псих. наук: 19.00.07 / Институт психологии им. Г. С. Костюка АПН Украины. Киев, 18 с.

6. Маслоу А. (1997). Психология бытия / Перевод с англ. Москва: «Реф-бук», Киев: «Ваклер», 304 с.

7. Пиренн М. И. (2015). Толерантность - действенный фактор согласия и консолидации в современном украинском обществе. Вестник Национальной академии государственного управления при Президенте Украины. №2. С. 51-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_9.

8. Просандеева Л. Е. (2015). Психолого-педагогические условия становления автономии личности. Актуальные проблемы психологии. Т. 7. Вып. 38. С. 396-407. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsuh_2015_7_38_36.

Гурняк Оксана,
*старший викладач кафедри біології,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
кандидат біологічних наук,
м. Київ*

Кравчук Марія,
*доцент кафедри біології,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
кандидат медичних наук, доцент
м. Київ*

Романенко Олександр,
*завідувач кафедри біології,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця,
доктор біологічних наук, професор
м. Київ*

Погоріла Ірина,
*доцент кафедри біології
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
кандидат педагогічних наук, доцент
м. Київ*

Алексієнко Вадим,
асистент кафедри біології,

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ БІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

У статті проаналізовано питання оптимізації викладання дисципліни «Медична біологія» студентам закладу вищої медичної освіти. Обговорено підходи до формування біологічної компетенції в майбутнього лікаря при її вивченні. Акцентовано увагу на методичному забезпеченні аудиторної роботи студентів. Висвітлено роль студентського наукового гуртка в активізації пізнавального інтересу в здобувачів вищої медичної освіти.

Ключові слова: *медична біологія, навчальна книга, студентський науковий гурток, біологічна компетенція.*

Важливою складовою підготовки фахівця в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» є формування у нього природничо-наукової компетенції. На шляху до цього лежить вивчення студентом закладу вищої медичної освіти IV рівня акредитації вже у перший рік навчання в ньому дисципліни «Медична біологія». В Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця її викладання регламентується робочою навчальною програмою відповідно до конкретної спеціальності, за якою відбувається підготовка студента: 221 «Стоматологія» (магістри); 222 «Медицина» (магістри); 225 «Медична психологія» (магістри); 227 «Фізична терапія, ерготерапія» (бакалаври); 228 «Педіатрія» (магістри). Забезпечення засвоєння студентами біологічних основ життєдіяльності людини є метою викладання названої навчальної дисципліни. Крім того вона закладає основу для формування в студентів у подальшому знань та вмінь з інших природничо-наукових, а також і клінічних професійно-практичних дисциплін, для розвитку в студентів наукового світогляду зі згаданого питання та розуміння місця медичної біології в загальній системі знань про природу і медицину. На кафедрі біології названого закладу вищої освіти оптимізація методичного забезпечення до викладання навчальної дисципліни «Медична біологія» відбувається з урахуванням виділення у

відповідних робочих програмах з неї наступних змістових розділів: «Молекулярний та клітинний рівні організації життя»; «Біологія індивідуального розвитку»; «Закономірності спадковості та мінливості»; «Основи медичної генетики»; «Людина й навколишнє середовище. Основи медичної паразитології».

Звернемо увагу, що в організації навчального процесу важливим є дотримання основних дидактичних принципів, серед них: послідовності, наочності, доступності, систематичності, індивідуального (особистісного) підходу [1, 2]. Пов'язана з дисципліною «Медична біологія» навчальна діяльність передбачає, зокрема, проведення викладачами лекцій, практичних занять, консультацій, а крім того й самостійну роботу студентів. Відповідно, в тематичних планах за згаданими видами навчальної діяльності також виділено названі вище змістові розділи. Це допомагає учасникам освітнього процесу краще орієнтуватися в ньому, бачити його складові.

Зважаючи на практично-орієнтовану складову вивчення студентами медичної біології, науково-педагогічними працівниками кафедри біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця підготовлено видану друком навчальну книгу «Медична біологія: посібник з практичних занять», розраховану на студентів вищих медичних закладів IV рівня акредитації [3]. Включений до цієї навчальної книги матеріал чітко структуровано. В ній містяться чотири розділи: «Біологія клітини»; «Біологія індивідуального розвитку»; «Основи генетики людини»; «Екологія та медична паразитологія». За своїм наповненням вони кореспондуються зі змістовими розділами, передбаченими відповідними робочими навчальними програмами з дисципліни «Медична біологія» для підготовки фахівців різного профілю в галузі знань 22 «Охорона здоров'я». В згаданій навчальній книзі «Медична біологія: посібник з практичних занять» [3] до кожного з представлених в ній розділів внесено кілька тем, а навчальний матеріал до кожної теми структуровано і детально описано. Він включає, зокрема, науково-методичне обґрунтування вивчення конкретної теми, формулювання відповідної мети, що має бути досягнутою при цьому, наведення переліку знань та вмінь, оволодіння

якими передбачено за належного опрацювання теми студентом. Чітко визначені навчальні цілі виконання відповідного практичного заняття акцентують увагу студента й на засвоєнні при підготовці до нього необхідного теоретичного матеріалу. Розуміння студентом навчальних цілей практичного заняття орієнтує майбутнього фахівця на конкретні аспекти його професійної діяльності після закінчення закладу вищої медичної освіти. Цьому сприяє значною мірою й наведений в згаданому посібнику [3] детальний опис ходу виконання аудиторної практичної роботи, зокрема ряду практичних завдань. Представлений в ньому аналіз вивчення біологічних об'єктів в аудиторних умовах доповнюється відповідними малюнками, схемами, таблицями, що полегшують студенту набуття практичних навичок в процесі вивчення конкретної теми з медичної біології. Для акцентації уваги студента на важливих особливостях будови біологічних об'єктів, що вивчаються, доцільним є використання таких методичних вказівок, як наприклад: «зверніть увагу», «згадайте», «переконайтеся», «зазначте», «відшукайте», «зробіть висновок», «запам'ятайте», «порівняйте», «знайдіть спільні та відмінні риси», «зверніть особливу увагу». Таким чином, характер організації аудиторної навчальної діяльності студента під час практичних занять з медичної біології спрямовано на формування в нього навичок співставляти, порівнювати й аналізувати конкретні факти, систематизувати та узагальнювати навчальний матеріал, що в кінцевому результаті створює підґрунтя для розвитку професійного мислення в майбутнього фахівця в галузі медицини.

Вкрай важливою складовою організації навчального процесу з дисципліни є об'єктивізація і стандартизація контролю засвоєння знань студентом. Для забезпечення цієї складової на практичних заняттях з медичної біології доцільним є послідовне оцінювання: 1) початкового рівня знань студента у формі письмового тестового контролю (10 тестових завдань з множинним вибором) або усного опитування; 2) виконання студентом практичної роботи та її запису в протокол, а також уміння студента зробити коректні висновки, дати відповіді на запитання, що органічно пов'язані з ходом виконання практичної роботи, навести коректне вирішення ситуаційних задач;

3) кінцевого контролю підготовки студента з використанням 10 тестових завдань ситуаційного характеру у форматі «Крок-1», на які необхідно обрати правильну відповідь з п'яти запропонованих. Включені до робочої навчальної програми з дисципліни «Медична біологія» питання, що виносяться на самостійне опрацювання студентом і за змістом кореспондуються з темою відповідного практичного заняття, також використовуються при формуванні завдань, за якими відбувається оцінювання навчальної діяльності студента під час практичного заняття.

Активізації пізнавального інтересу в студентів під час вивчення медичної біології сприяє також їх залучення до дослідницької діяльності у позааудиторний час в умовах студентського наукового гуртка кафедри біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Членами такого гуртка є студенти різних факультетів, які можуть долучитися до його роботи починаючи вже з першого року навчання в названому закладі вищої освіти. Робота студентського наукового гуртка кафедри біології зосереджена на аналізі актуальних проблем біології та суміжних наук. На його засіданнях розглядаються проблеми медичної біології та її основних складових, екології й адаптації організмів, у тому числі людини, до чинників навколишнього середовища, біоетичні аспекти медико-біологічних досліджень тощо. При цьому творчі звіти його членів активізують освітньо-науковий потенціал учасників зібрання, передбачають спільний аналіз труднощів, що можуть виникати в процесі виконання дослідження, роботи над матеріалами доповідей, презентацій. В діяльності студентського наукового гуртка важливим є передача досвіду молодого дослідника від вже обізнаних гуртківців початківцям.

Набуття особистістю біологічної компетенції, що є складовою загальної природничо-наукової компетенції, стає логічним результатом активної роботи члена студентського наукового гуртка кафедри біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Його члени відзначаються здатністю використовувати набуті ґрунтовні знання і вміння у майбутній професійній діяльності. Дотримання принципів науковості, доцільності, системності, добровільності, академічної доброчесності є характерними

елементами діяльності студентського наукового гуртка. Його члени вчаться працювати з науковою літературою, систематизувати, аналізувати та узагальнювати наукову інформацію і разом з тим критично до неї ставитися. Важливим завданням викладача є спрямування діяльності студента закладу вищої освіти від репродуктивного до науково-рефлексивного рівня, допомога студентові, зокрема: виявити власний особистісно-ціннісний й творчий потенціал; креативно мислити; заглиблюватися в сутність проблеми, що вивчається, й пропонувати шляхи її вирішення та подолання тих перешкод, які можуть виникати при цьому [4]. Конкретними результатами діяльності членів студентського наукового гуртка кафедри біології стають підготовка на підставі даних проведених пошуків доповідей, які підлягають обговоренню, виступи з ними на науково-практичних конференціях і публікації в збірниках наукових праць молодих вчених. Це в кінцевому результаті сприяє професійному становленню особистості майбутнього фахівця в галузі медицини.

Тривалий шлях підготовки лікаря починається в студентські роки. Саме в цей час в особистості формуються й удосконалюються знання і практичні навички, які стануть їй у нагоді в майбутній професійній діяльності. Хоча особистості, яка виявляє зацікавленість в дослідницькій роботі, доводиться долати певні труднощі в ході її творчої діяльності, проте запорукою її успіху стають прагнення бути обізнаним і вмілим фахівцем, реалізувати свої життєві цінності та власний внутрішній потенціал, бути успішним у майбутній професійній діяльності сучасного лікаря.

Література

1. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
2. Калашнікова Л.М. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посіб. / Л.М. Калашнікова, О.А. Жерновникова. – Харків: ХНПУ, 2016. – 260 с.
3. Медична біологія: Посібник з практичних занять / О.В. Романенко, М.Г. Кравчук, В.М. Грінкевич, О.В. Костильов; За ред. О.В. Романенка – 2-е вид. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 472 с.

4. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. / Л.Г. Кайдалова, І.С. Сабатовська-Фролкіна, Н.В. Альохіна, Н.В. Шварп. – Х.: НФаУ, 2019. – 248 с.

Альона Кордонська

учитель української мови та літератури

Навчально-виховний комплекс № 3

«загальноосвітній навчальний заклад -
дошкільний навчальний заклад» м. Могилева-

Подільського Вінницької області Могилів-

Подільської міської територіальної громади

Могилів-Подільського району

спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

м. Могилів-Подільський

ЕФЕКТИВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Автор піднімає питання щодо застосування ефективних форм та методів підготовки до ЗНО з української літератури в умовах електронного освітнього середовища, що сприяють формуванню в учнів ключових та предметних компетентностей.

Ключові слова: електронне освітнє середовище, інноваційне педагогічне

середовище, професійна компетентність, буктрейлер, соціальні мережі, хмари слів, QR-коди, кроссенси, флешкартки, блог учителя.

Кожен із нас, перш за все, – новатор, носій освітніх змін, яких очікує сучасне українське суспільство.

Освіта – найпотужніша та найпотрібніша ланка повноцінного життя людини. Канула в минуле архаїчна формула «Я – вчитель, ти – учень». На противагу їй зайняла тверді позиції формула успіху «Учитель + учні = партнери».

У контексті освітніх, педагогічних процесів і систем середовище розглядається як спеціально створена система умов організації освіти, життєдіяльності дітей, спрямованих на формування якісних змін у освіті, педагогічному процесі, навчанні та вихованні школярів.

Усі зміни починаються саме з учителя, з його особистого ставлення до себе, до професії та до того, як зацікавити здобувачів освіти з метою поліпшення якості знань, бо наскільки інноваційним, креативним є учитель, настільки інноваційним, творчим і буде учень у майбутньому!

Той, хто формує творче інноваційне педагогічне середовище, а вектором обирає розвиток творчих здібностей учнів, гарантує успішну реалізацію здобувачів освіти в житті.

Підвищення професійної компетентності педагога та удосконалення його майстерності особливого значення набуває в умовах розвитку сучасної системи освіти. Діяльність творчо працюючого вчителя є запорукою ефективного упровадження нових стандартів освіти загалом та інноваційних освітніх технологій зокрема.

Сучасна система освіти вимагає від учителів-філологів використання новітніх технологій для підвищення якості навчання та підготовки учнів до складання зовнішнього незалежного оцінювання відповідно до європейських стандартів.

За період своєї педагогічної діяльності переконалася, що справжній учитель учитесь все життя. Думаю, що найважливішим на сьогоднішній день є

пошук технологій, спрямованих на формування в учнів умінь і навичок, їх застосування у практичних ситуаціях.

Із власного досвіду роботи знаю, як важко виділити час на уроці для роботи над завданнями ЗНО, коли є конкретна тема. Тому без застосування електронних освітніх ресурсів не обійтися. Так було створено блог вчителя та спільноту у фейсбуці «Філологічні смаколики», де розмішую завдання для учнів та ділюся власними педагогічними наробками з колегами.

В.Сухомлинський стверджував, що за маленькою шкільною партою твориться народ. А творять його в першу чергу вчителі, «наставники думки, волі, духу людини», бо наука літератури – наука про найголовніше: про Україну, рідну землю, її силу й красу, її минуле й майбутнє.

Якими ж інноваціями я залучаю здобувачів освіти до живого, цілісного сприйняття художнього слова на уроках української літератури?

Буктрейлер

Це короткий відеоролик, що відтворює у довільній формі розповідь про певну книгу. Створюється за аналогією до трейлерів у кіно. Як правило, такий метод роботи використовують для підвищення зацікавленості до прочитання книги. Важливо, що буктрейлер може робити і вчитель, і учні, залежно від того, що є метою роботи. Найбільш цікава його особливість – у специфічній подачі інформації, здатної інтригувати.

Соціальні мережі

Оригінальний засіб осучаснення образів класиків української літератури. Ви можете створити профіль письменника у соцмережі. Це зовсім просто та водночас дуже цікаво. Проведення уроків у такому форматі дозволить школярам під час навчання використовувати зручні онлайн-інструменти, а також виявити власні творчі здібності та зробити видатних особистостей з підручника трошки ближчими!

Хмари слів

Хмара слів – це візуальне відтворення списку слів, категорій чи міток на єдиному спільному зображенні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми. Це сприяє швидкому запам'ятовуванню

інформації. Хмаруслів можна легко згенерувати власноруч, використавши спеціальні програми.

QR-коди

Мабуть, вам неодноразово на очі потрапляли графічні піксельні коди, які розміщують на рекламних буклетах, у транспорті, на вітринах магазинів. А чи знаєте, що такі зображення надають безліч можливостей, у тому числі у навчальному процесі?

Якщо ви цікавитесь сучасними технологіями та намагаєтесь максимально залучати їх у освітній процес, то QR-коди можуть бути змістовним доповненням ваших уроків!

QR-код (з англійської *Quick Response Code* «швидкий відгук») – це графічне зображення, в якому зашифрована певна інформація, посилання на сайт чи окрему його сторінку.

Сучасні учні практично не уявляють життя без смартфона. Адже з його використанням сучасними підлітками здійснюються більшість повсякденних дій: спілкування у соціальних мережах, перегляд фільмів, розваги, пошук потрібної інформації, прослуховування музикитощо. Тому залучення технологій з використанням мобільного телефону на уроках додатково заохотить школярів до вивчення вашого предмету!

За допомогою QR-кодів можна урізноманітнити навчальний процес.

Кроссенси

Слово «кроссенс» англійського походження: крос – пересічення, сенс – смисл, тож кроссенс – пересічення смислів. Це стандартне поле з 9 квадратів, кожному з яких відповідає певне зображення.

Створення флешкарт

Флешкартки (О. Чемрат) – це набір карток невеликого розміру, на яких розміщена інформація у вигляді слів, чисел, зображень. На одній стороні картки розміщене питання, а на зворотному боці – відповідь.

Види флеш-карток:

- паперові;
- електронні.

Флешкартки використовуються як навчально-тренувальна техніка з метою запам'ятовування інформації шляхом кількаразового інтенсивного повторення.

Розроблено три тренажери з української літератури для підготовки до ЗНО:

-20 карток у формі тестових завдань на встановлення відповідності (цитата з поезії, твору усної народної творчості – автор, назва твору);

- 10 карток у формі тестових завдань на встановлення відповідності (цитата з прозового або драматичного твору – автор, назва);

- 15 карток (автор – назва твору, назва твору – жанр, автор – назва твору – жанр).

Кожна картка складається з 12 завдань.

Запропоновані методи та прийоми сприяють формуванню в дітей ключових та предметних компетентностей, які стануть у пригоді молоді під час вирішення життєвих проблем.

Отже, майстерне застосування електронних освітніх ресурсів – умова досягнення нової якості літературної освіти. Усе залежить від бажання педагога, його творчої ініціативи, форм і методів роботи, а результат – успішна реалізація учнів у житті!

Література

1. Андреева О. В. Використання комп'ютерних технологій на уроках і у позакласній роботі // Зарубіжна література в школі. – 2009. – № 18. – С. 32 – 34.
 2. Єргіна О. В. Сучасний урок і мультимедійні технології: досвід і перспектива // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – №2. – С. 12 – 14.
 3. Кондратюк В.Л., Волос М.М., Бабин І.І. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. // Відкритий урок. – 2002. – №5 – 6.
 4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. К, 2000.
- Освітні технології. / За ред. О.М.Пехоти. – К. – 2002.

Чижевська Людмила

вчитель англійської мови

Ладигівського навчально – виховного комплексу

«Загальноосвітня школа I – III ступенів – дошкільний навчальний заклад»

Староостропільської сільської ради

Хмельницької області

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

В статті автор описує досвід підтримання та розвитку творчого потенціалу учителя англійської мови на етапі сучасного розвитку суспільства, що виступає важливим чинником у процесі формування творчих здібностей школярів.

***Ключові слова:** творчість, творчий потенціал, педагогічна майстерність, інтелектуальна активність.*

Творчість у роботі вчителя - це одна з основних складових професійного розвитку та особливий вид діяльності, задача якого - створення нового цікавого продукту. За допомогою творчості ми вирішуємо таку проблему, як відсутність мотивації учнів до вивчення предмету, адже подаючи матеріал на уроці з креативними елементами, ми залучаємо дітей до нових знань, розширюємо інтерес, робимо матеріал змістовним та багатокomпонентним. Творчість присутня в роботі будь-якого учителя не залежно від стажу роботи, але лише ті вчителі, які є творчими за характером, мають здатність створювати новизну глобального масштабу.

Розвиток творчого потенціалу є циклічним процесом розвитку вчителя.

Саме такий розвиток є основою становлення учителя як особистості, що поповнює свою педагогічну скарбничку новими знаннями, вміннями та навичками, витрачаючи купу енергії та духовних ресурсів. Треба зазначити, що ніякі знайомства з досвідом роботи інших педагогів не змінять творчий потенціал учителя, поки він не застосує отримані знання в своїй педагогічній діяльності.

Що ж собою представляє творчий потенціал учителя. Спершу, дамо визначення поняттю "творчість". Науковець Кичук Н.В. дає в своїх роботах таке визначення творчості: "найважливіший критерій якісного становлення особистості, що проявляється, насамперед, у соціальній потребі працювати творчо." [3, с.13]. Сисоєва С.О. зазначає, що "педагогічна творчість" - це "цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі." [4, с. 20]. Рувінський Л. говорить, що творчість - це пошук учителем нових розв'язків у постанові нових завдань, застосування нестандартних прийомів діяльності, як здатність передбачити, емоційно переживати та розв'язувати завдяки творчій уяві проблемні ситуації шкільного життя. Пташних М. визначає педагогічну творчість, виходячи з актуальних ідей оптимізації навчально-виховного процесу, бо пошук оптимального педагогічного розв'язку педагогічної ситуації завжди пов'язаний із творчістю [3, с.43].

Тобто, можна виділити педагогічну творчість як оригінальний та високоефективний підхід учителя до навчально-виховного процесу, збагачення теоретичних та практичних навичок виховання та навчання. Його генетично закладені основи впливають на вибір професії вчителя, він формується під час навчання і розвивається в подальшій професійній діяльності.

Жодна інтелектуальна система не може розширюватися до нескінченності. На кожному конкретному етапі розвитку творчості педагог ефективно працює в рамках свого рівня. Надалі відбувається якісна зміна структури творчого потенціалу, педагог переходить на новий виток розвитку і більш глобально осмислює раніше отримані знання, вміння і навички педагогічної діяльності. «Застій» в цьому випадку не може бути: при професійному вигоранні педагога відбувається деградація - зворотний перехід

на нижчий рівень розвитку педагогічної творчості.

Творчий потенціал педагога завжди є відкритою системою для всіх інновацій в галузі педагогіки і психології учнів. Багато залежить і від особистості вчителя: від його культурного, професійного і загальноосвітнього рівня, потреб та інтересів, мотивації педагогічної діяльності. Замкнутість, брак передової інформації, відсутність зацікавленості в отриманні нових знань, умінь і навичок згубні для творчого потенціалу і ведуть до його деградації.

З ростом педагогічної творчості та педагогічної майстерності відбувається прискорення темпів розвитку, зміни і переходу на новий рівень. Тобто, чим вище рівень творчого потенціалу педагога, тим легше і швидше він розвивається, і, навпаки, на низьких рівнях організації творчості темпи розвитку значно нижче. Проте резерви (незатребувані ресурси) розвитку творчого потенціалу педагога ховаються в ньому самому. Тільки особисте бажання і прагнення до зростання дозволить знайти оптимальні шляхи їх використання.

Інноваційна науково-методична діяльність - система науково-експериментальної, дослідницької діяльності, спрямованої на пошук нових, ефективних форм і методів організації, проведення та забезпечення освітнього процесу, підвищення професійної компетентності та майстерності викладача, на розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу з метою підвищення якості навчання. Розвиток творчого потенціалу педагога в умовах інноваційної науково-методичної діяльності є керованим процесом, який передбачає зміну ціннісно-сміслові сфери педагогів, забезпечення цього процесу системою методичної та психологічної допомоги, яку організує керівником.

Для успішного розвитку творчого потенціалу педагога необхідні такі педагогічні умови:

- високий професійний і особистісний потенціал педагога;
- мотиваційна готовність педагога;
- інформованість про нововведення;
- матеріальна база.

Найважливіше з якостей творчого учителя - це відкритість до нового

життєвого досвіду. Такий учитель готовий приймати все те нове, що з'являється навколо, здатний до зміни сформованих уявлень, комфортно почуває себе в ситуаціях невизначеності і не відчуває при цьому тривоги, смів, допитливий, грайливий.

Параметри креативності:

- здатність до виявлення і постановки проблем;
- здатність до генерування великого числа ідей;
- гнучкість - здатність продукувати різноманітні ідеї;
- оригінальність - здатність відповідати на подразники нестандартно;
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- здатність вирішувати проблеми, тобто здатності до їх синтезу та аналізу

Кращий спосіб виховувати творчість в учнів - це самому бути творчою особистістю.

Тому вашій увазі я пропоную наступні рекомендації, які допоможуть вам у розвитку і реалізації творчих можливостей в навчально-виховному процесі.

1. Джерела творчості:

- вивчення досвіду колег,
- читання наукової літератури,
- картотека цікавих фактів,
- питання учнів, які аналізуються,
- спілкування з колегами, друзями, учнями.

2. Умови для творчого розвитку вчителя:

- морально-психологічний клімат колективу,
- стимулювання до нестандартних рішень,
- матеріальна база,
- свобода критики,
- проведення дискусій,
- вплив особистості керівника,
- наявність вільного часу.

3. Якості учителя, які дозволяють розвинути творчий потенціал учня:

- педагогічний такт,

- здатність до співчуття,
- співпереживання,
- артистизм,
- уміння ставити несподівані запитання,
- створення проблемних ситуацій,
- заохочення вчителем дитячої уяви.

Урок творчого вчителя англійської мови - це не урок-свято, це комплекс цікавих рішень для уроку, що мотивує кожного учня прийняти активну участь у навчальному процесі. Одним із ефективних інструментів на уроках творчого учителя є використання ігрових методик. Адже іноземна мова - це комунікація. Найкраще учні взаємодіють в ігровій формі. Сьогодні багато інструментів для проведення цікавих уроків з творчим підходом. Гра підвищує ефективність навчання. Чому так:

- по-перше, в процесі гри реалізується найважливіша умова: і вчитель, і учні спілкуються англійською мовою.

- по-друге, нудне повторення якогось граматичного правила або закріплення нової лексики в формі гри перетворюється в захоплююче заняття.

- по-третє, учні отримують наочне практичне застосування нових знань. Цьому в більшій мірі сприяють рольові гри.

- по-четверте, зникає мовний бар'єр, який часто присутній у сором'язливих людей. В процесі гри людина розкріпачується, що дозволяє спілкуватися більш вільно і невимушено.

- по-п'яте, цінність ігрових технологій і в тому, що вони вносять різноманітність в уроки, сприяють розвитку творчості.

Творчий учитель завжди буде йти в ногу з часом, що буде робити його авторитетнішим серед своїх учнів. Сьогодні на своїх уроках я багато використовую соціальну мережу Instagram, як один з ефективних інструментів вдалого уроку. Учні знають як він влаштований, що потрібно робити, як шукати інформацію, що позначають надписи під фото та інше. Чому б і не скористатися цими знаннями на уроці та дати можливість учням попрацювати у комфортних для них умовах та середовищі. За допомогою вищезгаданої соціальної мережі

ми описуємо цікаві події, порівнюємо та дискутуємо, вчимо нові слова. Фото можна використовувати на різних етапах уроків - warming up (підібрати ключові слова до фото, хештеги), lead in stage (підібрати фото під тему уроку, учні мають здогадатися, про що буде йти мова), vocabulary presentation (використати фото, як флеш картки), revision (описати фото) etc.

Також хочу поділитись цікавими іграми, які можна використати на уроках англійської мови, працюючи з текстами. Адже на своїх уроках я помітила, що учні знаходять читання нудним і виснажливим. Тому для мене важливо під час роботи з текстом перетворити цю роботу в веселу гру і не дати своїм учням занудьгувати. Для цього у мене під рукою завжди є такі ігри:

Хочу поділитися

Крок 1. Виберіть текст, з яким хочете попрацювати на уроці, і розріжте його на дві частини. Поділіть клас на пари.

Крок 2. Кожній парі відійти по комплекту тексту так, щоб в учнів в парі були різні частини тексту.

Крок 3. Далі засічіть час, щоб кожен прочитав свою частину тексту. Після того, як всі закінчили читати, учні починають переказувати один одному свою частину.

Таким чином учні тренують розмовну англійську й запам'ятовують лексику з тексту.

Крок 4. Після того, як всі закінчили з переказом, поставте класу питання на розуміння тексту.

Дуже важливо, щоб учні відповідали на питання, що стосуються тієї частини тексту, яку вони не читали. За допомогою цієї хитрості ви зможете оцінити ефективність завдання, а також результати роботи кожної пари.

Шапка з питаннями

Крок 1. Для початку учням потрібно прочитати текст.

Крок 2. Після кожен учень пише два питання на різних листочках, питання повинні починатися зі слів When, Where, Who, What, How much, Why.

Крок 3. Всі питання складіть в шапку і перемішайте. Учні по черзі дістають питання, читають їх і відповідають.

Самостійне придумування таких простих питань допомагає учням краще зрозуміти текст і засвоїти нову лексику.

Хто читає?

Крок 1. Заздалегідь підготуйте картки з ролями, наприклад: ведучий новин, першокласник, марафонець під час бігу, дідусь, який читає казку на ніч онукам, спортивний репортер під час футбольного репортажу, офіцер, поп-зірка під час інтерв'ю т.д.

Покладіть картки в ємність.

Крок 2. Учні тягнуть ролі і починають по черзі читати текст в ролі, яка йому попалася. Чим реальніше вони будуть зображувати свою роль, тим смішніше і веселіше пройде урок.

Через кілька пропозицій учитель зупиняє читає і передає чергу наступного учневі. І так до кінця тексту.

Отже, ***творчий учитель*** — це особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічної креативності (креативні риси особистості й додатково сформовані мотиви, особистісні якості, здібності, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності), відповідним рівнем знань предмета, який викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками, які, за сприятливих для педагогічної творчості учителя умов, забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів.

Література

1. *Березняк Є.* Директор школи і вчитель: етика взаємин // Освіта України. — 2000. — № 12—13. — С. 14.

2. *Кічук Н. В.* Творча особистість майбутнього фахівця як предмет сучасних педагогічних досліджень / Надія Василівна Кічук // Актуальні проблеми сучасної науки : матер. Міжн. наук.-прак. конф.; 2008. — Вінниця, 2008. — С. 155-158.

3. Кічук Н. В. Індивідуальна траєкторія становлення фахівця : деякі аспекти проблеми / Надія Василівна Кічук // Становлення особистості професіонала : перспективи і розвиток : зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. – Одеса, 2009. – С. 103-105

4. Лихвар В. Д. Розвиток художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. — Х., 2003. — С. 24.

5. Ярмачев І. Э. Развитие профессионально-смыслового потенциала личности будущего учителя // Педагогика. — 2006. — № 2. — С. 43—49.

Ozminska Iryna,
Associate Professor,
Department of Public Administration and Management,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Assoc. Professor, PhD in Philosophy,
Ivano-Frankivsk

CHALLENGES OF IMPLEMENTING INNOVATIONS INTO AN ONLINE LANGUAGE LEARNING CLASSROOM

The author contemplates about the total immersion of education into the digital sphere and discusses the challenges that educators typically face when introducing innovative teaching methods and tools into online classroom. It is suggested that smart phones should become part of an educational process.

Keywords: *innovation, method, innovative tool, educator, problem.*

It has been evident long before the pandemic that mankind is moving towards «a completely digital society», some of the main features of which are changing requirements to professional skills and competencies of employees, vast arrays of data from multiple sources, high mobility of students and teaching staff, and most importantly, ubiquitous innovativeness.

The rapid developments of information processes in modern society directly affect the educational system. Although innovations and state-of-art technologies have permeated every single section of human life and have already drastically changed the interests of today's learners and their ways of accessing education, Ukrainian educational system apparently turned out to be not ready for the challenge of immersive distance learning and the educators themselves appeared to be not computer- and digitally literate enough. With the pandemic ruling the world for over a year, many educators recognize that distance learning requires more time and effort as well as a new set of digital skills.

The paper aims to outline the key problems that arise when implementing innovative learning tools into the foreign language classroom and to share experience of such attempts.

Although the implementation of different modalities of digital education as an efficient means of training and preparing students for acquiring necessary skills and competencies for a successful future career was a strong trend throughout the world even before the pandemic started and an array of foreign as well as Ukrainian universities had launched MOOC courses, numerous educational establishments of

all levels and forms in their majority, especially teaching staff and the society as a whole appeared to be far from well-prepared to the transition from ordinary face-to-face lessons to fully online studying mode. It is worth noting that irrespective of the variations, MOOC courses differ from current distant teaching in our educational establishments, as learners are bound to follow a definite timetable and visit specific virtual spaces, while MOOC courses are usually self-paced online classes or video-recorded resources designed for adult learners who are highly motivated, aim-driven, who know what skills and competences they need to acquire and within what fields they want to use them and what will be essential for them at the course in order to supplement their learning or advance their career opportunities [5].

Implementing interactive innovative methods into language learning and teaching demands an entirely different approach to solving a range of significant methodological and pedagogical challenges, namely:

- defining the role of the teacher in a digital environment. As the central role in implementing the innovative tools in the classroom is given to a teacher, it is important to clarify the role of the teacher in the remote educational process. It must be noted that 79% of Ukrainian principals of general secondary educational establishments reported that due to lack of methodological instruction concerning planning and conducting online classes while navigating through multiple technologies, teachers needed additional training during the quarantine in order to improve the quality of distance learning they provide to their students [4] and the local university survey results showed that only half of all respondents used some kind of educational technology during their classes before the pandemic with 40% of respondents' remarking that most communication with learners during the pandemic was through emails [2].

- the level of digital competence of an instructor. Teachers are being challenged with new requirements concerning their professional skills. Thus, according to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, a working group was established to prepare the description of the digital competence of teachers [3], and the Ministry of Digital Transformation of Ukraine recently launched voluntary testing for teachers who want to assess their level of digital literacy [1].

- choosing appropriate teaching methods and adapting the methods and techniques that work well in the real classroom to their implementation in distance learning while planning out the lesson layout and activities in order to cover the defined content into lesser time and, at the same time, not to overload the learners. Accessing interactive learning tools and ready-to-use teaching resources designed by reputable publishing houses (Pearson, Oxford University Press) or professional online platforms can be a hardship in terms of fees and subscriptions even though a limited free access may be granted. Thus, educators, oftentimes, need to develop their own digital learning material, which despite alleged easiness of creating activities with the help guidance and innovative tools such as Quizlet, Liveworksheet, Google Forms, Mentimeter, Wordwall etc is rather time-consuming and requires some computer skills. The issue of developing materials brings about a different aspect – the relevance to life and endurance of these learning resources as the information tends to age very fast. Furthermore, creating resources or presentations for classroom use, teachers usually use the material given in the course books, but sharing these presentations with learners through Google classrooms or other online platforms may be viewed as an act of copyright infringement;

- technical problems, especially access to the internet. Among all the technical problems listed, the prevailing majority of teaching staff (over 40%) complain about absence or poor quality of the internet [2];

- assessment of the students' work during online classes or blended learning is another challenge for a teacher who has to use technology at the lesson. Assessment of the student's progress is a significant part of learning and teaching as it allows both the educator and learner to see how much progress has been made and where there are knowledge gaps. The main problem here lies within choosing the correct methods for assessment in order to prevent students cheating. The internet provides various educational tools but the defining factor is a learner and their willingness to be truthful to themselves and the teacher;

- engaging and motivating students. For the lesson to be effective and productive, a teacher should be able to approach each student with an individual instruction, engage students into work and interaction, be able to build rapport,

stimulate and provide feedback, and keep students' motivation throughout the class and the academic year. In case of online or blended learning, this requires designing new pedagogy of using innovative methods and technology as a guide for teachers [7].

Embracing the fact that contemporary learners are the generation of intuitive digital users or «digital natives» [6] who are used to searching for information and receiving it from various internet sources and who can hardly be departed from their devices, new learning technologies and methods should be gradually introduced into the ESL classroom where the students will be allowed to use their portable devices for learning purposes. Almost all learners starting from a secondary school have a smart phone and it should not be forbidden from the classroom but should be actively, efficiently and purposefully used by a teacher. Whether it is online mind-mapping or brainstorming with Miro, Jamboard, or Slido, a role-play or business game in a breakout room, whether it is doing case studies in teams on shared GoogleDocs or quizzes, online polls and interactive PDF exercises on Kahoot, Liveworksheets or Mentimeter, all these tools can be successfully adopted for the in-classroom use on a regular basis and, what is more, they appeal to the language learners. Introducing students to something new and innovative (like virtual classrooms on Edmodo, Google Classroom, Moodle or any other educational platforms) has an inspiring impact on them, it boosts their enthusiasm to learn more, improves their individual and organizational performance, disciplines the learners to submit home assignments and projects in due time. On the whole, the classroom discussions become livelier and students are more attentive and involved. These tools and methods help to distract learners from using their smart phones for things that have nothing to do with the subject while increasing students' productivity and keeping them focused and interested in the activities.

Thus, the current situation in the world demonstrates that it is time to research experience and implement effective forms and advanced teaching methods which would correspond to the new digital pattern of education and would reduce discrepancy between learning materials and learners' needs. This can be achieved by increasing the digital competence of educators which would help them feel more

confident and more willing to implement innovative methods and tools.

References

1. Морзе Н. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (проект) / Н. Морзе, О. Базелюк, І. Воротникова, Н. Дементієвська, О. Захар, Т. Нанаєва, О. Пасічник, Л. Чернікова // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2019. – Вип. спецвип.. – С. 1-53. – Режим доступу : <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf>
2. Обробка анкет викладачів щодо дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – ІФНТУНГ, 2021. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/1uvjLCUED00ErQ9GZFvI33GKnxpilubM2/view>
3. Про створення робочої групи з розроблення опису цифрової компетентності педагогічного працівника. Наказ Міністерства освіти і науки України № 38 від 15 січня 2019. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-stvorennya-robochoyi-grupi-z-rozroblennya-opisu-cifrovoyi-kompetentnosti-pedagogichnogo-pracivnika>
4. Урядовий портал. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-zapustilo-nacionalnij-test-na-cifrovu-gramotnist-dlya-vchiteliv>
5. Creed-Dikeogu G., Clark C. Are You MOOC-ing Yet? A Review for Academic Libraries. [Electronic resource]. – Kansas Library Association College and University Libraries Section Proceedings. – Vol. 3. – No. 1. – Kansas, 2013. – P. 9-13. – Access mode : <https://doi.org/10.4148/culs.v1i0.1830>.
6. Dingli A., Seychell D. Who Are the Digital Natives? / Alexei Dingli. – The New Digital Natives. – Springer, Berlin, Heidelberg, 2015. – Access mode : https://doi.org/10.1007/978-3-662-46590-5_2
6. Simenson-Gurolnick J., Miller K. Applying Design Thinking to Distance Learning : The Fundamentals [Electronic resource]. – Regional Educational Laboratories, 2021. – Access mode : https://ies.ed.gov/ncee/edLabs/regions/pacific/blogs/blog38_applying-design-thinking-to-distance-learning.asp

Топчій Олена

вчитель математики

Дубовицького ліцею

Кролевецької міської ради

Сумської області

с. Дубовичі

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ

МАТЕМАТИКИ

Автор статті ознайомлює із практичним впровадженням методу проєктів на уроках математики. Матеріали можуть бути використані педагогами в організації самоосвітньої діяльності, під час підготовки до уроків математики.

Ключові слова: *інноваційні технології, метод проєктів.*

Модернізація освітнього процесу на сучасному етапі сприяє формуванню та розвитку творчої особистості, спроможної повноцінно реалізуватись в житті. Одним із кроків підвищення ефективності уроку математики є впровадження разом із традиційними методами навчання інноваційних технологій.

Освіта – найпотужніша та найпотрібніша ланка повноцінного життя людини. Канула в минуле архаїчна формула «Я – вчитель, ти – учень». На противагу їй зайняла тверді позиції формула успіху «Учитель + учні = партнери».

Життя доводить, що в складних умовах, які постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до використання нових ідей, задумів, нових підходів та рішень. Це людина, яка володіє певним переліком якостей, а саме: рішучістю, вмінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення.

До інноваційних технологій навчання належать зокрема така технологія, як метод проєктів.

Метод проєктів виник у другій половині ХІХ століття в працях американських педагогів Дж. Дьюї, У. Кілпатріка, Е. Коллінгса. Сутність і цінність даного методу розкрив У. Кілпатрик. За його словами, проєкт – це дія, що здійснюється від усього серця. Метод проєктів був направлений на активну творчу посильну діяльність, відповідно до потреб та інтересами самої дитини, сприяв саморозвитку особистості. Користувався все зростаючою популярністю в Америці і Європі. Перші спроби практичної реалізації методу проєктів здійснювалися невеликою групою радянських учених під керівництвом С. Т. Шацького в 1905 році. А в 1931 році постановою ЦК ВКП (б) він був заборонений внаслідок різкого зниження рівня освіти. Це було очікувано і обумовлено рядом причин: відсутністю компетентних в області проєктного навчання педагогів, технології організації проєктного навчання, системності та взаємозв'язку проєктів. Головною ж відмінністю від американського і європейського варіантів реалізації методу проєктів була трудова, суспільно-корисна спрямованість проєктів, не враховує інтереси самої

дитини. Таким чином, порушувався головний принцип проєктного навчання – «що йде від серця» діяльність. [3]

Сьогодні метод проєктів вважають одним з найперспективніших методів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається; підвищує мотивацію до навчання; сприяє розвитку інтелектуальних здібностей; дозволяє залучити кожного учня до активного пізнавального процесу; формувати навички пошуково – дослідницької діяльності; виявляти свої здібності у груповій співпраці, набуваючи комунікативних умінь; грамотно працювати з інформацією. [4]

Наведу приклад із власного досвіду організації роботи учнів над проєктом. Клас об'єднує в мікрогрупи, кожна з яких опрацьовує навчальний матеріал, готує задачі практичного спрямування, цікаві задачі, моделює та робить плакати, презентацію, вивчає історичний матеріал, досліджений матеріал презентує перед класом.

Під методом проєктів розуміють педагогічну технологію, орієнтовану на вживання фактичних знань і придбання нових при активному включенні школяра в творчу проєктну діяльність. В його основу закладена ідея про спрямованість навчально-пізнавальної діяльності школярів на результат, який виходить при розв'язанні тієї чи іншої практично або теоретично значущої для учня проблеми.

Щоб досягти такого результату, необхідно навчитися самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, повертаючи для цієї мети знання з різних областей, уміти прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішень, уміти встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Результати виконаних проєктів мають бути відчутними, якщо

- це теоретична проблема, то результатом буде конкретне її розв'язання;
- практична проблема, то конкретний результат, готовий до використання (на уроці, в школі, в реальному житті).

Зовнішній результат проєкту можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Внутрішній результат – досвід діяльності школяра – стає безцінним надбанням, сполучаючи в собі знання і вміння,

компетенції і цінності.

Позитивними сторонами методу проєктів можна вважати:

- спрямованість на індивідуалізацію навчання;
- активізацію навчання;
- інтеграція знань з різних областей науки;
- зв'язок з реальним життям;
- стимулювання ініціативи і зростання творчих можливостей учнів;
- самоконтроль, самоаналіз;
- краще закріплення знань;
- зміни психологічного клімату в класі (дослідники відзначають зниження тривожності школярів і підвищення якості знань).

До слабких сторін даного методу можна віднести:

- не завжди достатній рівень сформованості теоретичного мислення учнів, котрий би мав відповідати пропонованому проєкту;
- зведення ролі вчителя до консультаційної;
- певну обмеженість часу виконання проєкту;
- творчий пошук вимагає від вчителя часу на задум проєкту, його підготовку;
- недостатню наявність готових проєктів з готовими методиками їх реалізації;
- неможливість завжди використати інформаційно-комунікаційні технології.

[2]

Перед впровадженням проєктної діяльності певну трудність для вчителя представляє задум ключових, проблемних і тематичних питань. Ключові і тематичні питання відображають основну концепцію навчальної теми, ведуть до серцевини, сутності навчального предмету, піднімають питання, пов'язані зі змістом вивченого, не мають очевидної «правильної» відповіді і сформульовані так, що провокують зацікавленість учнів. Такі питання потрібні для того, щоб учнівські проєкти були творчими та реальними одночасно, спрямовані не тільки на вивчення фактів, а й на творче їх осмислення та застосування.

Коли всі питання визначені, можна почати готувати «входження» в проєкт.

Воно має на меті залучити учнів до проектної діяльності. Це може бути якась історична довідка, анімаційний фільм, презентація теми, в яких в достатньо популяризованій цікавій формі відображено тему дослідження, його мету і можливі інформаційні джерела, де представлено ідеї розв'язання поставлених питань.

Після знайомства з можливими напрямками проектної діяльності учні обирають той, який їм сподобався, і починають працювати над проектом. Для правильного створення результату проекту наводиться їх структура з уточненими критеріями оцінювання.

На останніх етапах проектної діяльності і учні, і педагог аналізують і оцінюють результати. Перший результат – це педагогічний ефект від включення школярів в «добування знань» і їх логічне вживання: формування особистих якостей, мотивація, рефлексія і самооцінка, уміння робити вибір і осмислювати як наслідки даного вибору, так і результати власної діяльності. Другий результат – це сам проєкт, причому оцінюється не обсяг засвоєної інформації, а її використання в діяльності для досягнення поставленої мети.

Навіть невдало виконаний проєкт також має велике позитивне педагогічне значення. На етапі самоаналізу, а потім захисту вчитель і учні найдокладнішим чином аналізують логіку, вибрану проєктувальниками, причини невдач, наслідки діяльності. Розуміння помилок створює мотивацію до повторної діяльності, формує особистий інтерес до нового знання, оскільки саме невдало підібрана інформація створила ситуацію «неуспіху».[1]

Пропоную ознайомитися з проєктом з математики «Рух – це життя» для здобувачів освіти 8 класу.

Ключове питання: Як збільшити свій вільний час?

Тематичні: Скільки можна зекономити часу за допомогою теореми Піфагора?

Змістові: Хто такий Піфагор і коли він жив? Як формулюється теорема Піфагора? Яка формула визначення швидкості? В яких одиницях вимірюється швидкість руху?

Основним математичним змістом проєкту є практичне застосування

теореми Піфагора при вимірюванні відстаней на місцевості. Учні мають набути навичок створення математичних моделей реально існуючих об'єктів та застосування математичного апарату для розв'язування прикладної задачі. Учні виконують вимірювання на місцевості сторін прямокутного трикутника. При цьому учні набудуть навичок використання усереднених значень вимірюваних величин та вміння порівнювати практичні вимірювання з отриманими за допомогою формул.

Під час роботи над проектом учні будуть виконувати тотожні перетворення виразів, використають формули як математичну модель реальних відношень між величинами. Учні мають поглибити свої знання основних відомостей про рівняння з одним невідомим, вміння розв'язувати лінійні та квадратні рівняння.

Здобувачі освіти набудуть навиків організації колективної роботи.

Для вимірювання за проектом «Рух – це життя», здобувачі освіти малюють схему, на якій позначають рух від власного будинку до різних об'єктів на місцевості. Виділяють кольором ті маршрути, які утворюють прямокутний трикутник. На території Дубовицького ліцею розташований шкільний сквер. Є тротуар, що веде до порогу школи та стежка, яка веде через сквер. Даний маршрут утворює прямокутний трикутник, де гіпотенузою є стежка через сквер. Здобувачі освіти кроками вимірюють довжини катетів та гіпотенузи трикутника та фіксують час. За допомогою формули розраховують швидкість руху по катетах та гіпотенузі трикутника маршруту. Потім проводять обчислення гіпотенузи за формулою Піфагора та порівнюють результати з практичними вимірюваннями. Обчислюють економію часу в секундах за один день та за рік як різницю між сумою довжин катетів та гіпотенузою, помноженою на два та на кількість днів у році відповідно.

Таким чином, в результаті проектного навчання здобувач освіти стає активним суб'єктом своєї освіти. Метод проектів дозволяє не тільки здійснити ефективне оволодіння математичними знаннями та вміннями, а й сприяє розвитку компетентнісних фахівців.

Література

1. Використання інформаційних технологій при вивченні математики: Методичні вказівки до спецкурсу – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. - 122с.

2. Практичний посібник: Використання елементів STEM-освіти на уроках математики в сучасній школі/ Мирна І. О., Чемерис М. І., Петренчук С. В., Міхеєва І. М., Якимчук О. О., Павлік Т. В., Головченко Л. А., Мельниченко В. А., Остапенко О. О., Хильчук Н. М., - Житомир: 2020. – 78с.

2. Ужва Олена Олександрівна «Метод проєктів на заняттях математики, що дозволяє розвивати творчі здібності, активність, самостійність, креативність, гнучкість мислення учнів»

<https://naurok.com.ua/stattya-metod-proektiv-na-urokah-matematiki-56576.html>

3. Усик Ольга. Запровадження нових технологій у традиційну систему навчання методом проєктів. Математика в сучасній школі. -2012. - №1

Тарасюк Олена

Доцент кафедри акушерства та гінекології № 1
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Доцент, кандидат медичних наук

Костюк Алевтина

Професор кафедри акушерства та гінекології № 1
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
Доцент, доктор медичних наук

Костюк Ірина

Асистент кафедри акушерства та гінекології № 1
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова
кандидат медичних наук

Вінниця

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У МЕДИЧНОМУ ВИШІ СЕРЕД ІНОЗЕМЦІВ

***Анотація:** у зв'язку з пандемією, навчання протягом року у медичному вищому навчальному закладі мало свої корективи – перехід на дистанційний тип навчального процесу. Він має свої переваги та недоліки, а також може відобразитися на якості освіти та засвоєння матеріалу. Студентам медичного вишу на клінічних кафедрах є велика потреба у практичних навиках, що зумовлено майбутньою професією, і передбачає спілкування з пацієнтами. Тому проведено анкетування серед студентів з англійською формою навчання, щоб виявити наскільки ефективно дистанційне навчання і які є проблеми та перспективи цього методу.*

Ключові слова: дистанційне навчання, студент, освіта, медичний навчальний заклад, Teams

Поширення пандемії коронавірусної інфекції призвело до зміни формату навчання по всьому світу. Він був направлений на ізоляцію усіх учасників навчального процесу. Завдяки цьому саме навчання припинилося, лише видозмінилося на дистанційне [5, 6]. Важким, але необхідним виявилось прийняття такого рішення про дистанційне навчання у медичному вищому закладі освіти, враховуючи практичну спрямованість клінічних кафедр [4, 7]. Особливо у незручному становищі виявилися студенти-іноземці, які були змушені протягом року вчити медичні предмети в онлайн форматі [1, 2, 3]. Працюючи цілий навчальний рік у таких умовах, ми вирішили провести опитування – анкетування серед іноземних студентів для їхнього оцінювання якості цього формату навчання.

Дистанційне навчання для студентів та викладачів проводилося на хмарних сервісах Microsoft Teamsа бо Google Meet. Перевага надавалася першій, так як має більше можливостей і зручна у використанні.

Ознайомлення з цими сервісами відбувалося ще весною 2020 року, коли внаслідок оголошення карантину, було вирішено запровадити навчання дистанційно. Тоді ж усі учасники навчального процесу були зареєстровані у цьому сервісі і успішно закінчували минулий рік, здаючи підсумкові заліки та іспити, використовуючи Microsoft Teams.

Для організації навчального процесу у новому форматі всі студенти та викладачі нашого університету були зареєстровані на платформі Microsoft Teams. Доступ до платформи також можливий із мобільних телефонів після установки спеціального додатку. Викладачі активно займалися підготовкою курсів для забезпечення дистанційного навчання студентів - наповнювали контент предметів тестами, методичними рекомендаціями, навчальними відеофільмами і відеороликами, презентаціями та іншим, необхідним для навчання поза університетом. Крім того, студенти мали змогу використовувати ресурси власного сайту кафедри, який вже тривалий час є помічником студентів у підготовці до занять. Це допомагало студентам у підготовці до предмету.

Перші дні дистанційного навчання викликали деякі побоювання, більшою мірою пов'язані з психолого-педагогічною адаптацією студентів до дистанційної освіти, враховуючи особливості викладання лікувальних дисциплін, маючи на увазі специфіку предмета. Також виникали труднощі, які були пов'язані з відсутньою досвіду використання дистанційних форматів навчання і проведення занять як у студентів, так і викладачів [1, 2]. Крім того, необхідно було адаптуватися, у зв'язку із дистанційними заняттями, тому що не було особистого контакту між студентами і викладачами. Але необхідно відзначити, що вже після першого тижня початку онлайн-навчання, з використанням комп'ютерів, телефонів, планшетів, взаємодія між викладачами та студентами покращилась та дала позитивні результати. Зв'язок між викладачем і студентами став досить оперативним.

Заняття проводилися в режимі реального часу (за типом онлайн-вебінарів), переважно шляхом опитування студентів. Крім того, живе спілкування допомагало студентам краще зрозуміти предмет, задавати питання, а викладачу – пояснювати незрозумілі моменти. Важливий у цьому також і психологічний момент – спілкування з викладачем є своєрідною психологічною підтримкою студентів, які вимушені дистанційно, а дехто перебуваючи на самоізоляції, вивчати медицину. Використовуючи онлайн-платформу, викладач під час уроку також міг розібрати тести, клінічні ситуації, продемонструвати відеоролик, або презентацію з теми.

Процес дистанційної освіти є доволі цікавим, особливо для тих, хто не уявляє свого життя без різноманітних гаджетів. Використання спеціальних платформ, де навчальний матеріал включає в себе методичні рекомендації з теми заняття, наочні і теоретичні ресурси, посилання на необхідну літературу, допомагає в засвоєнні матеріалу [3, 4]. Викладачі кафедри мають можливість постійно контролювати діяльність студентів і знаходяться з ними на зв'язку.

Нашою метою було шляхом анкетування, після вивчення предмету «Акушерство», дослідити ставлення іноземних студентів з англійською формою викладання до онлайн-навчання, з використанням Microsoft Teams, оцінити якість сприйняття курсу і зручність у вивченні представленого матеріалу.

Усього студентам було надано 19 питань. У анкетуванні брали участь 55 студентів. Проаналізувавши отримані дані, було виявлено, що високу та середню зацікавленість до використання дистанційного навчання висловили 56,3 %, мінімальну – лише 16,4 %, нейтрально віднеслися до нього 23,6 %. Це вказує на загалом позитивну зацікавленість студентів медичного вишу, але і на бажання більш практичного спрямування викладання предмету на клінічних кафедрах.

Серед методів, які використовувалися кафедрою до настання карантину, студенти відмітили, що 52,7 % це були активні методики (доповіді студентів, семінари, дискусії), крім того, 45,5 % - інтерактивні техніки (тести, клінічні випадки, обігрування ситуацій). Це вказує на те, що активні та інтерактивні методи на клінічній кафедрі переважали, як і має бути.

За думкою студентів, використання тестів на занятті є корисним і успішним – так вважають 74,5 % і лише чверть опитуваних з ними не згодні.

Серед наповнення контенту для підготовки до заняття у дистанційній формі, студенти надали перевагу коротким відео та скрінкастам (78,2 %), а також клінічним задачам з багатьма відповідями (по типу Крок 2) - 52,7 %. Клінічні випадки також були цікаві – у 45,5 % анкетованих студентів.

Додаткові завдання, що могли б підвищити зацікавленість та покращити навчання по нашій дисципліні - студенти в однаковій кількості вибрали

описання клінічних випадків по темі уроку та розв'язання ситуаційних завдань (по 52,7 %), третина опитуваних вибрали також підготовку тестів на урок.

На питання, які активності хотіли б студенти бачити на нашому дистанційному навчанні на кафедрі, більшість дали відповідь – відеоролики для розуміння проблеми, що розглядається, а також клінічні відео, з демонструванням операцій, що відображали б практичний досвід, крім того, демонстрування різних додаткових методів дослідження та аналізування їх результатів, обговорення та розв'язання клінічних ситуацій. Це ще раз вказує на більш практичне спрямування при вивченні дисципліни.

За думкою студентів, переважна більшість з них (67,3 %) виконали достатньо додаткових завдань на дистанційному курсі на нашій кафедрі.

Додаткові завдання, які були б цікаві студентам і ми могли б додати їх для підготовки до уроку, включали презентації по темі уроку (60 %), більше інформації про сучасне лікування (52,7 %), підготування клінічних випадків по темі заняття (40 %). Серед власно запропонованих, були короткі відео, практичні навчання у клініці і біля пацієнтів, обговорення клінічних випадків

На питання «Чи дистанційне навчання підвищило рівень навчання з предмету?» «так» відповіли 69,2 % серед 5-курсників, що закінчили цей курс і лише 32,7 % серед тих, хто вивчав цей предмет тільки I семестр.

Більшість студентів з тих, хто закінчив курс, також відзначають, що використання дистанційного навчання за допомогою онлайн-сервісів (у нашому випадку, MicrosoftTeam), залучає студентів до аналітичного процесу у 53,8% випадків. Серед студентів, що провчилися лише I семестр, таких менше - 47,3 %.

63,6 % студентів висловилися, що дистанційне навчання спрямоване на активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Крім того, 69,1 % відмітили, що використання дистанційного навчання впливає на формування позитивної навчальної мотивації.

На питання «Чи оптимізує використання дистанційного навчання навчальний процес?» в анкеті відповіли позитивно трохи більше половини - 52,7 %.

Позитивне ставлення до використання викладачем дистанційного навчання в процесі навчання відзначили 56,4 % студентів-іноземців.

Перевагами дистанційного навчання студенти назвали, із однаковою частотою, можливість незалежності студентів та доступність інформації у будь-який час і будь-якому місці (по 50,9 %), велику різноманітність поданих матеріалів (аудіо, відео, рекомендації по діагностиці та лікуванню) – 47,3 %, об'єктивне оцінювання знань студентів (27,3 %), покращення якості навчального процесу та активності розумового процесу (по 25,5 %).

Недоліками дистанційного навчання студенти вважають, у більшості випадків, не завжди доступний інтернет (47,3 %) та проблеми зі звуком (45,5 %). І 34,5 % опитуваних вважають, що мала включеність студентів під час заняття.

Отже, можна зробити висновок про успішне впровадження дистанційного навчання в умовах карантину, але у закладах вищої освіти, зокрема, медичному, з практичним спрямуванням, не вистачає можливості проведення клінічної практики, змоги відпрацювати навички, не вистачає спілкування з пацієнтами, відвідування операцій тощо для кращого розуміння проблем, що вивчаються, та повноцінного занурення у медичне середовище. Це все зумовлено особливостями навчання у період пандемії, перекваліфікуванням медичних лікувальних закладів на ті, що приймають лише «ковідних» пацієнтів. Уважаємо, що дистанційний вид навчання можна використовувати або на період карантину, або як додатковий до основного методу навчання на період, коли необхідна ізоляція учасників навчального процесу.

Література

1. Авачева Т.Г., Кадырова Э.А. Развитие дистанционных образовательных технологий для формирования информационно-образовательной среды в медицинском вузе // Современные технологии в науке и образовании – СТНО-2018 [текст] : сб. тр. междунар. науч.-техн. форума : в 10 т. Т. 9 / под общ. ред. О.В. Миловзорова. Рязань: Рязан. гос. радиотехн. ун-т, 2018; Рязань. С. 18–22.

2. Большакова І. Огляд практик дистанційного навчання <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>
3. Діброва І.М. Дистанційне навчання в системі освіти <https://naurok.com.ua/stattya-distanciynе-navchannya-v-sistemi-osviti-220389.html>
4. Заболоцький А. Ю. Сучасний стан дистанційного навчання у ВНЗ України https://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti/zabolotskyi_0005.pdf
5. Малюкова І.Г. Дистанційне навчання: плюси й мінуси <https://kpi.ua/805-9>
6. Струк О., Струк С. Деякі рекомендації щодо організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах <http://www.setlab.net/?view=article-struk>
7. Слепцова Л.Н., Николаев Е.В. Внедрение системы дистанционного обучения для работы со студентами с индивидуальным графиком обучения как ключевое направление развития образовательных учреждений профессионального образования // Педагогические науки. №4 (25), 2017. - С. 110-112.5

Наукове видання

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ОСВІТЯН**

(19-20 червня 2021 року)

Збірник матеріалів
III Міжнародної науково-практичної онлайн-
конференції

Відповідальна за випуск
Ж.В.Вихрестенко

Коректор
Н. М. Олійник